

V tej številki:

Novomeški knjižničar P. Felicijan Pevec (1950–2012)	1
Študijski obisk: »New media in education and professional development of librarians«	2
Oblikovanje informacijskih struktur za prihodnost	6
Strukturni okviri za odprto, digitalno raziskovanje – strategija, politika in infrastruktura	18
Kolaž izobraževanj za uporabnike v Mestni knjižnici Ljubljana	24
Bralna značka za VDC v Mestni knjižnici Izola	26
NAJAVA: Razvijanje branja pri skupinah prebivalcev s posebnimi potrebami	27

Novomeški knjižničar P. Felicijan Pevec (1950–2012)

V začetku junija smo se v Novem mestu poslovili od priljubljenega patra Felicijana (Jožeta) Pevca (Temenica blizu Šentvida pri Stični, 25. 2. 1950 – Ljubljana, 2. 6. 2012), frančiškana, knjižničarja in znanega novomeškega kulturnika.

V frančiškanski red je vstopil že pri sedemnajstih letih, leta 1976 pa je prejel mašniško posvečenje. Kot kaplan je služboval najprej v Novem mestu, zatem še v Dobovi in Novi Štifti, po težki bolezni pa se je leta 1984 zopet vrnil v Novo mesto, kjer je ostal vse do smrti. Njegovo poslanstvo pa ni bil le duhovniški poklic, temveč tudi ljubezen do knjig. V Frančiškanskem samostanu v Novem mestu je po opravljenem bibliotekarskem izpitu prevzel urejanje in vodenje knjižnice. Pod njegovim vodstvom je leta 1991 samostan dobil knjižnico – kulturni spomenik, kakršne so značilne za frančiškanske samostane. Pater Felicijan je bil izvrsten poznavalec knjižnega bogastva, hranjenega v frančiškanski knjižnici, zlasti inkunabul – sam je odkril v knjižnici več dragocenih prvotiskov. Bil je tudi cenjen bibliopedagog mladim obiskovalcem knjižnice in večkrat mentor preučevalcem knjižnih redkosti frančiškanskega samostana. Kot strasten zbiralec in preučevalec raznovrstnega domoznanskega gradiva je ustvaril dragocene zbirke ekslibrisov, podobic, starih razglednic, grafičnih listov in podobno. Dragocenosti frančiškanske knjižnice je predstavljal navzven tudi s publicistično in razstavno dejavnostjo ter bil zavzet organizator kulturnih dogodkov v lokalnem okolju. Knjižnica Frančiškanskega samostana v Novem mestu je za časa njegovega vodenja postala zelo obiskana in prepoznavna ne le v domačem okolju, temveč širom Slovenije. Izjemna razstava z naslovom »Flores in colores«, na kateri je bil predstavljen izbor najlepših in najpomembnejših tiskov 16. stoletja iz Frančiškanskega samostana Novo mesto, je bila na ogled pred dvema letoma v Narodni in univerzitetni knjižnici, letos spomladi je p. Felicijan še zadnjič odprl razstavo knjižnih zakladov novomeškega frančiškanskega samostana v Dolenjskem muzeju v Novem mestu.

Leta 2005 je za svoj prispevek na kulturnem področju prejel Trdinovo nagrado, ki jo za izjemne uspehe na različnih področjih dela in ustvarjanja podeljuje Mestna občina Novo mesto.

Slika 1: P. Felicijan Pevec na prireditvi v Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto, nov. 2011 (foto: Boštjan Pucelj)

Posebej tesne vezi je p. Felicijan spletel z novomeško Knjižnico Mirana Jarca, kjer je pripravil veliko razstav in predavanj o domoznanskem gradivu, ki ga hranita obe ustanovi. Novomeški knjižnici je podaril prenekateri ekslibris, podobico in ostale drobne tiske, katerih vrednost je znal ceniti, zavedajoč se pomena ohranjanja domoznanskega gradiva. Z navdušenjem je sodeloval pri objavi ekslibrisov ter domoznanskih glasil na portalu Kamra in v Digitalni knjižnici Slovenije. A kot zapriseženemu bibliofilu mu je tiskana beseda pomenila največ, s posebnim žarom v očeh je knjigo podarjal in tudi prejemal. Nenehno je gojil tiho, a močno željo po knjižnih izdajah oz. predstavitev domoznanskih zbirk ekslibrisov, podobic in ostalega dragoceneega neknižnega gradiva. Bil je tudi izjemno tankočuten kolega, sodelavec v skupnih projektih, ki v ospredje ni postavljaj sebe in svojih hotenj, ampak je znal prisluhniti tudi željam drugih in nam pri tem nudil vso podporo in pomoč.

Knjižničar p. Felicijan, Feli, kot smo ga Novomeščani ljubkovalno klicali, je bil nepogrešljiv obiskovalec kulturnih prireditev v Novem mestu in zlasti v Knjižnici Mirana Jarca, kot dolgoletni član Društva knjižničarjev Dolenjske se je z zaniman-

jem udeleževal številnih strokovnih srečanj po Sloveniji, bil je tudi član Slovenske matice in Društva Exlibris Sloveniae. Pod njegovim vodstvom je knjižnica frančiškanskega samostana dobila svoj novi moderni grafični ekslibris oz. več le-teh, kot velik ljubitelj knjig in male grafike pa je imel seveda tudi svoj lastni ekslibris. Skratka, njegovo življenje je bilo na tisoč načinov prepleteno s knjigo in kulturo.

Letos je, žal prezgodaj, sklenil svojo zemeljsko pot. Novomeščani in vsi, ki smo z njim kakor

koli sodelovali, ga nedvomno pogrešamo. Manjkajo nam njegove iskrene besede in stisk roke, njegova pozitivna naravnost in smisel za humor, njegov notranji mir in zunanja moč. Vedno bomo ponosni nanj in na »njegovo« čudovito knjižnico, na njegovo vero v moč knjige, ki ne le očišča in odrešuje, temveč tudi spreminja svet – na bolje.

Darja Peperko Golob
Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto

POROČILA

Študijski obisk: »New media in education and professional development of librarians«

Varšava, 14.–18. maj 2012

Od 14. do 18. maja 2012 sem se v Varšavi udeležila študijskega obiska z naslovom »New media in education and professional development of librarians«. Študijski obiski so 3 do 5 dnevna srečanja strokovnjakov poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja. Koordinira jih Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja (Cedefop), ki je agencija EU za spodbujanje in razvoj poklicnega izobraževanja in usposabljanja EU. V Sloveniji sodeluje s Centrom za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS). Namen študijskih obiskov je diskusija in izmenjava izkušenj med udeleženci na področju izbrane tematike, sodelovanje in povezovanje udeležencev ter spoznavanje izobraževalnih sistemov v drugih državah. Program je namenjen vsem, ki delujejo v procesu izobraževanja in usposabljanja, letos je razpisal center tudi program, namenjen posebej knjižničarjem. Študijskega obiska so se udeležili kandidati iz različnih evropskih držav: Slovaške, Španije, Bolgarije, Litve, Italije, Velike Britanije, Islandi-

je, Nizozemske-Arube, Romunije in Slovenije.

Predmet študijskega obiska je bil uporaba novih medijev pri usposabljanju in strokovnem izobraževanju knjižničarjev, s ciljem, da se udeleženci seznanijo z organizacijo in delom različnih vrst knjižnic in multicentrom v Varšavi ter z uporabo novih tehnologij. Organizator študijskega obiska je bil Center za računalniško usposabljanje in informacijsko tehnologijo »Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów«. Center je javno izobraževalna ustanova, ki je bila ustanovljena leta 1991 in je vodilna tovrstna inštitucija na Poljskem. Namenjen je za izobraževanje učiteljev, specializiran za računalništvo ter informacijsko in komunikacijsko tehnologiji (ICT). Njihovo poslanstvo je v usposabljanju spretnosti v uporabi informacijske tehnologije, namenjen učiteljem in knjižničarjem v provinci Mazoviji. V programskih dokumentih so zapisali tudi več ciljev, od katerih je en namenjen knjižničarjem – sodelovanje in svetovanje pri uporabi medijev v

knjižnicah. Center se financira iz različnih virov, del podpore prispevajo lokalne oblasti, stroške krijejo iz prispevkov šol in učiteljev za tečaje, prispevke pridobivajo tudi iz komercialnih aktivnosti in evropskih sredstev. Center je dobro opremljen z računalniško infrastrukturo, saj nudijo 250 računalnikov, več tiskalnikov ter različne multimedijske naprave.

V centru je zaposlenih 75 strokovnih delavcev; največ med njimi je učiteljev, ki so specializirani za poučevanje različnih predmetov, metod poučevanja, didaktičnih idej, razvijajo informacijska orodja za učenje in poučevanje. Ukvarjajo se z raziskovanjem, izdajajo publikacij o izobraževanju v informacijskih tehnologijah, organizirajo mednarodne konference itd. Letno ponudijo preko 100 vrst izobraževalnih tečajev, ki se jih udeleži okoli 5000 udeležencev, učiteljev, knjižničarjev, ravnateljev šol, svetovalcev, šolskih inšpektorjev, študentov in njihovih staršev. Pri ponudbi izobraževalnih tečajev center sodeluje z drugimi ponudniki, ki se ukvarjajo s pedagogiko, mate-

matiko in informatiko. Center sodeluje pa tudi z domačimi in tujimi inštitucijami, ki se ukvarjajo z novostmi v IT.

Organizatorji so nam predstavili univerzitetno in nacionalno knjižnico ter mediateko, posebno knjižnico, ki je sodobno knjižnično in računalniško središče in je edina knjižnica takega tipa v Vzhodni Evropi. Predstavili so nam načine izobraževanja bibliotekarjev. Izvedli smo, da nudijo univerzitetni študij bibliotekarstva že od leta 1970. Ponudili pa so nam še delavnice v uporabi elektronskih orodij.

Obisk knjižnic v Varšavi

Vrste knjižnic na Poljskem se deloma razlikujejo od naše oz. ALA klasifikacije. Našemu pojmovanju knjižnic so blizu šolske, visokošolske, nacionalne in splošne knjižnice. Njihova klasifikacija prinaša še pedagoške knjižnice, ki niso visokošolske, ampak ena izmed vrst, ki je enakovredna visokošolskim v okviru osnovne razvrstitve. Nudijo tudi specialne knjižnice, to so knjižnice za slepe ter zaporniške in bolnišnične knjižnice. V okviru našega študijskega obiska nam je center omogočil obisk visokošolske, nacionalne, splošne in pedagoške knjižnice.

Slika 1: Univerzitetna knjižnica v Varšavi

Univerzitetna knjižnica Varšava, ustanovljena že leta 1816, je tretja največja knjižnica na Poljskem. Sedanje moderne prostore so dobili leta 1999 (Slika 1). Šest mesecev pred uradnim odprtjem knjižnice, je stavbo blagoslovil papež Janez Pavel II. Papež je blagoslovil pospremil z besedami, da je knjižnica ustanova, ki s svojim obstojem priča o razvoju kulture.

Skupna površina ultra moderne nove zgradbe znaša 60.000 m², knjižnici pripada 40.000 m². Zgradba je sestavljena iz dveh objektov: sprednjega komercialnega in glavnega dela. Posebnost arhitekture knjižnice je armiran beton, steklo in jeklo. Dominantna barva v knjižnici je siva. Nad glavnim vhodom je ogromna bakrena knjiga z latinskim napisom Hinc Omnia »Vse znanje sveta«. Največja znamenitost je vrt na strehi, ki se razprostira na površini enega hektarja. Vrt je odprt za širšo javnost; zadovoljstvo najdejo tisti, ki pridejo ogledovati rastline kot tudi drugi, ki si želijo pogleda na mesto in reko Vislo. Knjižnica nudi 3 milijone izvodov, od tega 700.000 revij. Specialna kolekcija, ki obsega rokopise, zgodnje tiske, kartografsko gradivo in glasbeno zbirke, šteje 400.000 izvodov. Zapisi o gradivu so dostopni v katalogu NUKAT (vzajemni katalog visokošolskih knjižnic) in v katalogu KARO (vzajemni katalog vseh knjižnic na Poljskem)

Knjižnična zbirka vsebuje tudi gradivo, ki predstavlja celovit vpogled v poljsko literaturo 19. in 20. stoletja in široko paleto tujih znanstvenih del.

Danes zbirajo predvsem dela, povezana s študijem, ki se poučujejo na univerzi; v največji meri so zastopana dela s področja humanizma in družbenih ved. Knjižnica nudi študentom in zaposlenim na Univerzi Varšava oddaljen dostop do elektronskih zbirk in številnih revij na platformi Ebsco.

Nacionalna knjižnica Poljske

Zbira knjige, revije, elektronske publikacije in avdiovizualno gradivo, publicirano na ozemlju Poljske, pa tudi Polonico, objavljeno v tujini. Knjižnica je najbolj pomembna knjižnica humanističnih ved, je glavni arhiv poljske pisne dediščine in državni center za bibliografske podatke o knjigah. Prav tako igra pomembno vlogo kot raziskovalna ustanova, in je pomemben metodološki center za knjižnice v državi. Knjižnica je bila ustanovljena leta 1747, kot ena izmed prvih knjižnic na svetu, ki naj skrbi za razvoj zbirke nacionalne literature, dostopno javnosti. Leta 1780 ji je poljski parlament dodelil pravico do brezplačnega izvoda vsake publikacije, izdane na Poljskem. Po letu 1794, ko so Varšavo zasedli ruski vojaki, so zbirke zaplenili in jih prenesli v Sankt Peterburgu. Kasneje so nacionalno knjižnico Poljske uredili z zbirkami knjig iz osebnih knjižnic poljskih plemiških družin. Med drugo svetovno vojno je bil najdragocenejši del nacionalne knjižnice izgubljen. Uničena je bila tudi posebna zbirka rokopisov, inkunabul in zgodnjih tiskanih knjig ter zbirka risb in grafik.

Od leta 1996 dobiva knjižnica obvezni izvod publikacij, izdanih na Poljskem in prejme letno 180.000 izvodov, v svoji knjiž-

nični zbirki pa ima okoli 9 milijonov publikacij. Posebej so v nacionalni knjižnici ponosni na projekt digitalizacije nacionalne dediščine, ki se imenuje Nacionalna digitalna knjižnica Polona. Njeno poslanstvo je povečati dostop do digitalnih zbirk v knjižnici, vključno z najpomembnejšimi izdajami strokovne in znanstvene literature, zgodovinskih dokumentov, revij, grafik, fotografij in zemljevidov. Digitalizirali so preko 20.000 enot, vsako leto dodajo preko 8.000 dokumentov. Knjižnica prispeva dokumente v zbirko Polono in Europeano, kjer sodeluje 48 nacionalnih knjižnic in vodilne evropske raziskovalne knjižnice.

Od leta 2007 v nacionalni knjižnici deluje oddelek za izobraževanje z nalogo, da nudi izobraževanja, ki sledijo potrebam udeležencev. Oddelek za knjižničarje, zaposlene v muzejih in podobnih ustanovah organizira praktične in teoretične izobraževalne tečaje, predstavitve, predavanja, konference, seminarje in delavnice s področja knjižničnih in informacijskih ved in kulture izobraževanja. Vsebinsko je zelo pestra, od indeksacije in katalogizacije gradiva, digitalizacije in ohranjanje pisne kulturne dediščine in fotografij do psiholoških in socialnih aspektov knjižničarjevega dela.

Mediateka »Start meta«

Mediateka (Slika 2) je medijsko središče kot kombinacija sodobnega računalniškega in knjižničnega izobraževalnega središča, opremljena s prostorom za izvajanje znanstvenih poskusov na zanimiv in izobraževalen način. Uporabnikom omogočajo tudi prost dostop do svetovne-

Slika 2: Prostor Mediateke

ga spleta. Središče se nahaja v novi sodobno urejeni stavbi, kjer je veliko steklenih površin, prostori so odprti, ponudba je predstavljena v prijetni obliki. Knjižne police so nizke, dosegljive tudi manjšim uporabnikom.

Slika 3: Prostor za relaksacijo

Osnovna zanimivost je prostor za relaksacijo (Slika 3), to je rdeča kupola, oblečena v materiale, ki ne prepuščajo zvoka. Obiskovalci, ki se počutijo tako, da bi najraje glasno kričali ali zaradi veselja ali zaradi žalosti, gredo lahko v kupolo in zakričijo. Na dvorišču nudijo sodobno urejeno igrišče s funkcionalnimi igrali, namenjeno mladim po telesu in duši.

Mediateka velja za najnovejše in največje kulturno in izobraževalno središče v srednji in vzhodni Evropi. Dodatna zanimivost je tudi ta, da zbirajo vilinske plošče, ki jih nudijo za izposojajo, hkrati pa imajo uporabniki v njihovih prostorih na voljo ustrezne predvajalnike, katerim so seveda dodane tudi slušalke.

Pedagoška knjižnica

Knjižnica služi za izobraževanje učiteljev ter študentov, ki se pripravljajo za učiteljski poklic. Njeno poslanstvo je zbiranje, razvoj, varovanje, hranjenje in dostop do knjižničnega gradiva, vključno do pisnih dokumentov, multimedijskih zbirk. Nudijo različne knjižnične zbirke kot so literatura za izobraževanje jezikov, znanstvene in poljudne publikacije za študijske smeri na univerzi, dela svetovnih klasikov za obvezno branje učencev, dijakov in študentov, literatura o knjižničarstvu in informatiki. Knjižnica nudi tudi inštrukcije za metodiko in podporo pri strokovnem razvoju učiteljev in šolskih knjižnic, za podporo procesom samozobraževanja in omogoča dostop do tradicionalnih in elektronskih virov znanja. Hkrati promovira in popularizira svoje zbirke in knjižnične storitve, izvaja raziskave in objave. Knjižnica plodno sodeluje s knjižnicami v okviru nacionalne mreže, z javnimi knjižnicami, znanstvenimi in drugimi kulturnimi inštitucijami, z univerzami in inštituti za učitelje ter organizira prakse za študente pedagoških smeri in študente knjižničarstva.

Izobraževanje in kompetence bibliotekarjev

Organizatorji so nam predstavili način izobraževanja bibliotekarjev na Poljskem, poudarili so tudi kompetence, ki morajo slediti informacijskim potrebam uporabnikov in razvoju knjižnične stroke ter informacijskih orodij.

Formalno izobraževanje bibliotekarjev je na Poljskem potekalo že pred drugo svetovno vojno. Zanimivo je, da je varšav-

ska javna knjižnica nudila enoletno šolo za knjižničarstvo, univerza, angleško imenovana Javna univerza Poljske (*Wolna Wszechnica Polska*) pa specializacijo za knjižničarstvo. Za obdobje po drugi svetovni vojni je značilen hiter porast števila splošnih knjižnic in organizirana mreža pedagoških knjižnic. Ustanavljale so se univerze in fakultete, zato je raslo tudi število visokošolskih knjižnic. Leta so 1959 so uvedli prve knjižničarske tečaje za študente, ki so želeli delati v šolski knjižnici, udeleževali so se jih tudi bibliotekarji iz večjih knjižnic. Že leta 1970 so uvedli 4 letni študij bibliotekarstva.

Po uvedbi bolonjskega študija so bili izdani standardi za izobraževanje bibliotekarjev. Uvedli so štiristopenjski visokošolski študij: dodiplomski, magistrski, doktorski in postdoktorski študij. Zanimiva je ponudba postdoktorskega študija:

- biblioterapija (bralni program za pomoč pacientom, ki se zdravijo za psihičnimi boleznimi) in
- informacijska arhitektura (pretvorba podatkov v razumljive informacije, organiziranje podatkov v razumljivo obliko, oblikovanje strukture informacij v obliko, da najdejo svojo pot do znanja).

Bibliotekarji se tudi na Poljskem – tako kot drugje po svetu – vse manj zanimajo za klasično knjižničarsko delo, kot so bibliografije in katalogizacija, vse bolj pa za računalniško in informacijsko tehnologijo, spretnosti v iskanju informacij, socialne funkcije (informacijsko in računalniško opismenjevanje) ter management in marketing. Knjižničarji se vse bolj zanimajo

za tematiko videokonferenc ter njihovo online predvajanje in e-learning tečaje.

Kariera knjižničarja z diplomo se začne z nazivom knjižničar začetnik, po treh letih dela v knjižnici postane knjižničar, po šestih letih pa knjižničar senior in kustos. Naslednja stopnja so kvalificirani knjižničarji. Sledijo si po naslednjem vrstnem redu glede na zahtevnost nalog, ki jih opravljajo: asistent, samostojni knjižničar, kvalificiran kustos, kvalificiran kustos-senior.

Kompetence bibliotekarjev se spreminjajo iz tradicionalnih (posredovanje in ponudba informacij) v sodobne (učinkovita uporaba PC in drugih informacijskih orodij ter pomoč uporabniku pri iskanju informacij). Kompetence se spreminjajo glede na vedenje uporabnikov, ki uporabljajo internet in ne enciklopedij. Poljski knjižničarji se strinjajo s strokovnjaki, ki ugotavljajo, da je veliko uporabnikov bolj spretnih pri preiskovanju svetovnega spleta kot so knjižničarji sami, da pa so nepotrpežljivi pri pridobivanju informacij in hkrati slabi pri informacijskih procesih, kot so selekcija in vrednotenje informacij. Tem ugotovitvam sledijo s prilagajanjem študijskih predmetov in vsebin, hkrati pa nudijo knjižničarjem dodatne možnosti izobraževanja. Zavedajo se, da imajo opravka s t. i. Google generacijo. Značilnost teh je, da za iskanje prednostno uporabijo iskalno orodje in ne knjižnične spletne strani, da so zadovoljni s pridobljenimi rezultati. Presenetilo pa jih je dejstvo, da študenti za študij večinoma raje uporabljajo klasične knjige kot spletno ponudbo. Tudi na to vprašanje strokov-

njaki odgovarjajo, da je vzrok v knjižničarjih in njihovem enciklopedičnem razmišljanju pri oblikovanju spletnih strani. Knjižnice na svojih spletnih straneh ne nudijo informacij v intuitivni obliki, ampak nizajo informacije v njim razumljivi tematski ureditvi ali v avtorskem abecednem zaporedju. Uporabniki zato ne morejo iskati na knjižničnih spletnih straneh informacij na način, kot jih iščejo na svetovnem spletu. Potrebno je, da knjižnice ponudbo na spletnih straneh prilagodijo tem zahtevam, pri tem pa morajo paziti, da ne izgubijo preglednosti in sistematičnosti.

Delavnice na študijskem obisku

Na študijskem obisku so potekale tudi delavnice o uporabi izbranih elektronskih orodij, in sicer v uporabi učnega okolja Moodle, orodja za interaktivno predstavitev vsebin Microsoft Office Storytelling in Microsoft Office Labs. V spletni učilnici Moodle smo reševali interaktivni test o poznavanju Poljske. Osnovno je test namenjen učencem za spoznavanje zemljepisa in zgodovine njihove domovine. Kviz je pripravljen tako, da uporabnik odgovarja le na vprašanja, na katera zna odgovoriti. Na koncu so na voljo pravilni odgovori.

Organizator je pripravil veliko slikovnega materiala o udeležencih in aktivnostih. Na delavnici smo morali s pomočjo orodja »storytelling« povedati zgodbo dogajanja. Uporabili smo njihove posnetke, za ozadje izbrali glasbo izmed ponudbe, ki so nam jo pripravili. Posneli smo tudi komentarje k slikam, ki so sestavljale našo zgodbo. Namen teh delavnic ni bil, da bi

predstavljali izdelke ostalim udeležencem, ampak da se seznanimo in naučimo dela z orodji. Vsak udeleženec je delal individualno, vodja delavnice pa je bil na voljo, da nam je pomagal z nasveti. Pozoren je bil na to, da smo vsi oblikovali digitalno zgodbo do konca.

Za konec

Delavnice z interaktivnimi orodji so bile dobrodošel prispevek za delo v realnem okolju knjižnice in seveda tudi individualno delo. Prav tako so tudi številne predstavitve in obiski knjižnic obogatili obzorje nas udeležencev. Spoznavanje knjižničnih

sistemov Poljske ter poklicno delo kolegov udeležencev pa je prispevalo tudi k posameznikovi osebni obogatitvi. Taka srečanja so dobrodošla in res sem bila nemalo razočarana, ko v letošnjem razpisu Cedefop nisem zasledila nobene ponudbe, namenjene posebej knjižničarjem.

Ugotavljam, da je bil namen študijskega obiska, ki poudarja pomen diskusije, izmenjave izkušenj in pridobivanja novih znanj, dosežen. Eden izmed namenov je bil, da se udeleženci ne bi srečali le na študijskem obisku, ampak da bi utrjevali

sodelovanje tudi v bodočnosti. Ta namen sva s kolegico iz Bolgarije izpolnili, saj sem šla julija v Bolgarijo, tam obiskala glavno mesto in mesto njenega bivanja ter nekatere knjižnice v teh mestih. Udeležila sem se tudi posvetovanja ob črnomoški obali. O podrobnostih vas bom seznanila s prispevkom v naslednjih številki Knjižničarskih novic.

Nana Turk

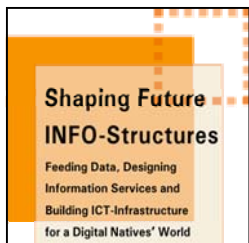
Centralna medicinska knjižnica

nana.turk@mf.uni-lj.si

POROČILA

Oblikovanje informacijskih struktur za prihodnost

10th International Bielefeld Conference: »Shaping Future INFO-Structures: Feeding Data, Designing Information Services and Building ICT-Infrastructure for a Digital Natives' World (Bielefeld, Nemčija, 24.–26. april 2012)

UVOD

V času od 24. do 26. aprila je v Bielefeldu potekala 10. mednarodna konferenca visokošolskih knjižnic¹. Gre za v akademskem okolju že dobro uveljavljeno konferenco, ki jo od leta 1992 dalje organizira Univerzitetna knjižnica Bielefeld v sodelovanju z Univerzo Bielefeld. Kot referenti so na letošnji konferenci sodelovali priznani strokovnjaki iz Evrope in ZDA, pridružil pa se jim je gost iz Indonezije. V okviru spremljeval-

nega programa so na razstaviščnem prostoru in s predavanji svoje izdelke in storitve predstavili ponudniki informacijskih virov ter programske in strojne opreme. Obiskali smo lahko univerzitetno knjižnico in se družili na sprejemu, katerega gostitelja sta bila župan Bielefelda **Detlef Helling** in prorektor Univerze Bielefeld **Martin Egelhaaf**.

Na programu konference je bila za visokošolske knjižnice zelo aktualna tematika, tj. oblikovanje informacijskih struktur (hranjenje podatkov, načrtovanje informacijskih storitev ter gradnja IKT-infrastrukture) za prihodnost, za t. i. svet digitalnih domorodcev. Temeljno sporočilo konference je bilo spoznanje, da se v hibridnem svetu klasičnih in digitalnih informacijskih virov izgublajo temeljne značilnosti, po katerih smo razlikovali npr. pojavne oblike dokumentov, informacije v besedilnih in drugih podatkovnih virih, knjižnične kataloge in baze podatkov, podatke o knjižničnem gradivu v

6

Slika 1: Univerzitetni kampus Bielefeld

Slika 2: Vhod v osrednjo zgradbo univerze Bielefeld

¹ Glej: <http://conference.ub.uni-bielefeld.de/index.htm>.

Slika 3: Kongresni center Bielefeld

Slika 4: Knjižničarji včeraj, danes, jutri ...
(vir: <http://conference.ub.uni-bielefeld.de/fotos/>)

lokalnih katalogih in v računalniških oblakih, klasične obiskovalce knjižnic in uporabnike njihovih virov ter storitev na daljavo, knjižničarje in uporabnike, avtorje in založnike. Smo v času, ko moramo knjižničarji prenoviti tako ponudbo informacijskih virov in podatkov kot tudi knjižnice same, torej na novo zasnovati našo dejavnost in storitve ter v prvi vrsti – spremeniti našo organiziranost.

V pozdravnem govoru je **Michael Höppner** (direktor Univerzitetne knjižnice Bielefeld) poskušal najprej opredeliti pojem *infostruktura*, ki naj bi pomenil organizacijo informacij na način, ki omogoča njihovo odkrivanje in uporabo. Tako predstavljajo infostrukturo npr. kazala vsebine, bibliografije, indeksi, svetovni splet ... Knjižničarji smo infostrukture gradili in upravljali že od samega nastanka knjižnic dalje, sodobna tehnologija pa nam danes omogoča ustvarjanje novih infostruktur in učinkovitejše upravljanje z njimi.

Stefan Gradmann (redni profesor na Šoli za bibliotekarsko in informacijsko znanost, Humboldtova univerza, Berlin) in **Birte Christensen-Dalsgaard** (pomočnica ravnatelja danske nacionalne knjižnice) pa sta v uvodnih referatih izpostavila spremenjeno vlogo knjižnic v spletnem okolju, ko ni dovolj le zagotavljati dostop do podatkov in informacij, ampak je treba aktivno sodelovati v procesih njihovega agregiranja ter povezovanja odprtih podatkov, torej pri zagotavljanju dostopa do znanja in pri samem nastajanju in razširjanju znanja.

V nadaljevanju smo lahko prisluhnili predstavitvi zanimivih referatov, ki so se nanašali na naslednja tematska področja: gradnja organizacijskih struktur, sistemi za vrednotenje končnih izidov

delovanja knjižnic, upravljanje publikacij v okolju prostega oziroma odprtega dostopa, organizacija in upravljanje raziskovalnih podatkov, znanstveno komuniciranje in povezovanje raziskovalnega dela, povezovanje odprtih podatkov iz različnih podatkovnih virov, semantični splet².

GRADNJA ORGANIZACIJSKIH STRUKTUR

Anne Lipp (vodja oddelka za knjižnične storitve in informacijski sistem za znanost v okviru nemške raziskovalne skupnosti - **DFG**), je najprej predstavila dejavnost njenega oddelka, katerega namen je podpirati razvoj učinkovitih informacijskih storitev in informacijske infrastrukture za potrebe nemških raziskovalcev. Oddelek se ukvarja s projekti s področja licenciranja, digitalizacije, zagotavljanja prostega dostopa do izsledkov znanstvenoraziskovalne dejavnosti in gradnje virtualnega raziskovalnega okolja³. Nemška raziskovalna skupnost financira različne raziskovalne projekte in koordinira njihovo izvajanje, podeljuje štipendije in nagrade, promovira mlade raziskovalce, financira nakup raziskovalne opreme, podpira organizacijo znanstvenih konferenc itd. ter vzdržuje informacijski sistem s podatki o nemških raziskovalcih, raziskovalnih projektih in raziskovalnih organizacijah (**GEPRIS**). V letu 2012 znaša njen proračun 2,5 milijarde evrov, za razvoj informacijske infrastrukture bo letos namenila 60 milijonov evrov. Avtorica je izpostavila tudi nekaj aktualnih projektov, v katere so vključene nemške knjižnice (gradnja digitalnih repozitorijev in arhivov, digitalizacija avtorsko zaščitene gradiv, nakup licenčnih elektronskih virov, zbiranje, organizacija in zagotavljanje dostopa do primarnih podatkov raziskav ter odprto publiciranje).

7

2 Izvlečki, prosojnice in zvočni posnetki predstavitev referatov so dostopni na: <http://conference.ub.uni-bielefeld.de/programme/>.

3 Glej več: http://www.dfg.de/forschungsfoerderung/wissenschaftliche_infrastruktur/lis/download/allianz_initiative_digital_information_en.pdf.

Hans Geleijnse (svetovalec za strateški razvoj univerzitetne knjižnice, Univerza Tilburg, Nizozemska) je opozoril, da bodo spremembe v uporabi knjižničnih storitev in v pričakovanih uporabnikov, razvoj storitev računalništva v oblaku, zahteve po racionalizaciji stroškov ... spodbujale znanstvene knjižnice, da izvajanje nekaterih pomembnih tradicionalnih storitev in upravljanje bibliografskih sistemov prepustijo zaupanja vrednim zunanjim organizacijam, druge pa izvajajo v partnerstvih. Za izvajanje tradicionalnih nalog bodo tako porabile manj časa in ga več namenile razvoju novih dejavnosti, npr. gradnji kakovostne raziskovalne infrastrukture in podpri e-izobraževanja. Izpostavil je primer Norveške, ki se je odločila, da preneha z razvojem lastnega bibliografskega informacijskega sistema Bybsys in bo z letom 2013 začela uporabljati OCLC storitve računalništva v oblaku. Prav tako z OCLC tesno sodeluje francoska agencija ABES (bibliografska agencija, ki upravlja vzajemni katalog francoskih znanstvenih knjižnic). Na Finskem zagotavlja delovanje in upravljanje različne programske podpore, ki jo uporabljajo knjižnice (Voyager, Metalib, SFX, EnCompass, DSpace), nacionalna knjižnica. Na Nizozemskem znanstvene knjižnice sodelujejo pri gradnji skupnega kataloga, izvajanju medknjižnične izposoje, nabavi licenčnih e-virov, gradnji infrastrukture digitalnih repozitorijev ter pri zbiranju, hranjenju in posredovanju raziskovalnih podatkov. Poročilo ameriškega sveta za univerze z naslovom »Redefining the Academic Library« (2011)⁴ pa npr. poziva k še večji finančni in organizacijski centralizaciji pri nabavi informacijskih virov ter večji vključenosti visokošolskih knjižnic v konzorcije, napoveduje pa tudi še tesnejše medsebojno sodelovanje univerz pri zagotavljanju informacijskih virov in njihovi uporabi.

8

Wolfram Neubauer (direktor univerzitetne tehniške knjižnice v Zürichu, Švica) je najprej predstavil razloge, ki so knjižnico vodili v korenito prenavo organizacijske strukture, in sicer hitre spremembe v znanosti in tehnologiji, spreminjene potrebe in navade uporabnikov, upadanje fizičnega obiska in skokovita rast uporabe elektronskih virov in storitev knjižnice na daljavo. Analiza notranjega okolja knjižnice je pokazala neprimerno razporeditev kadrovske in finančne virov, pomanjkanje kadrov za izvajanje sodobnih, v prihodnost usmerjenih storitev, veliko razdrobljenost in nepovezanost delovnih procesov

Slika 5: Udeležba na konferenci je tudi priložnost za nova prijateljstva – Nevenka Zdravkova (Knjižnice Univerze Maryland, ZDA) in njen soprog

ter slabo povezanost oddelčnih knjižnic. Temeljni cilji reorganizacije so bili: povečati učinkovitost dela, dejavnost usmeriti na potrebe nove generacije uporabnikov, knjižnico preoblikovati v digitalno knjižnico, racionalizirati in integrirati delovne postopke in vzpostaviti zanimivo ter izzivov polno delovno okolje za zaposlene. Usmeritev na digitalno knjižnico je zahtevala racionalizacijo delovnih procesov na področju upravljanja tradicionalnih informacijskih virov in njihovo postopno oddajanje zunanjim izvajalcem, zaposlene, ki so se prej ukvarjali s knjižničnim gradivom, pa so usposobili za oblikovanje metapodatkov za elektronske vire. Eden od nujnih pogojev za uresničitev ciljev je bila tudi reorganizacija knjižničnega sistema tehniške univerze, tj. njegova upravna centralizacija. Projekt reorganizacije je vključeval različne aktivnosti, npr. opredelitev strategije knjižnice, pregled nabora obstoječih proizvodov knjižnice ter njihovo grupiranje v osem skupin z vsega 34 glavnimi proizvodi (prej 135), analizo obstoječih in izdelavo novega modela procesov (oblikovanje šestih t. i. paketov delovnih procesov), izdelavo novega organigrama, strategije trajnega ohranjanja in zagotavljanja dostopa do elektronskih virov ter načrta pridobivanja in upravljanja primarnih raziskovalnih podatkov. »Digitalna knjižnica« po reorganizaciji ni več posebna enota knjižnice, knjižnica kot celota je postala digitalna knjižnica⁵.

ZAKAJ MERITI VPLIV, KORISTI IN VREDNOST DEJAVNOSTI KNJIŽNIC?

Jo Richler (Svetovalna družba CIEL, Manchester, Velika Britanija), ki vodi projekt strateškega preoblikovanja največjega britanskega kolidža, tj. Kolidža Sunderland, in tudi njegovega Infor-

4 Dostopno na: <http://www.educationadvisoryboard.com/pdf/23634-EAB-Redefining-the-Academic-Library.pdf>.

5 Nova organizacijska struktura knjižnice: <http://www.library.ethz.ch/en/About-us/Organization>.

macijskega in učnega centra, je opozorila, da smo ljudje spremembam naklonjeni, a le v primeru, ko jih morajo izvajati drugi. Ker pa smo v obdobju, ko je treba z manj sredstvi narediti več, moramo ponuditi drugačne in boljše storitve kot drugi, in sicer na stroškovno učinkovit način. Prav tako moramo znati izmeriti vpliv naše dejavnosti na okolje. Podatki o študijski uspešnosti slušateljev kolidža so pokazali, da tretjina vpisanih študij prekine po neuspešni prvi pisni nalogi. Izhodišče organizacijske prenove Informacijskega in učnega centra je bila domneva, da lahko njegove storitve pomembno vplivajo na končne izide kolidža oziroma na uspešnost študentov (višja prehodnost in boljši študijski izidi). Reorganizacija je vključevala tako korenite prostorske spremembe (raznolika, fleksibilna in privlačna oprema, sproščeno okolje za srečevanje in skupinsko delo, študijska mesta za individualno delo, odpravljane številnih prepovedi itd.) kot tudi spremembe v ponudbi knjižničnih storitev (uvedba pomoči študentom pri izdelavi pisnih nalog in knjižničarjev tutorjev, spodbujanje študentov k pogovoru o njihovih učnih navadah ter priprava študijskih gradiv). Rezultati raziskave o gradivu, ki si ga izposojajo študentje in zaposleni na kolidžu, pa so odkrili, katere vire določene skupine uporabnikov ne uporabljajo ali jih uporabljajo le redko. Z izdelavo priporočilnih seznamov klasičnih in elektronskih virov za posamezna tematska področja ter izvajanjem različnih oblik informacijskega opismenjevanja, osebje knjižnice aktivno vpliva na uporabo informacijskih virov. Uvedli so tudi sistematično vrednotenje vpliva dejavnosti knjižnice na rezultate dela kolidža, ki ga ugotavljajo z različnimi raziskovalnimi metodami in izračunavanjem kazalcev uspešnosti delovanja.

Na problem zaprtosti v znanstvenem komuniciranju in pojav komercializacije znanstvenoraziskovalnega dela je v svojem prispevku opozoril **Peter Weingart** (zaslužni profesor sociologije na Univerzi Bielefeld). Odprtost komuniciranja v znanosti ima več pomembnih funkcij: spodbuja znanstveni skepticizem in posledično nadgradnjo obstoječih znanstvenih spoznanj, omogoča presojo kakovosti znanstvenoraziskovalnega dela in njegovih rezultatov ter primerjalno presojanje v znanosti, je tudi osnova za odločanje o razporejanju virov za znanost. Vendar pa različni dejavniki odprtost znanstvenega komuniciranja omejujejo. Izhajajo tako iz znanstvenega okolja samega kot tudi iz ekonomskega in političnega

okolja, kjer smo priča profitnim interesom in poskusom podrejanja znanosti in znanja. Weingart je kot primere izpostavil sistem vrednotenja rezultatov znanstvenega dela z različnimi sistemi točkovanj namesto z ugotavljanjem njegovih dejanskih koristi in vpliva na okolje, sklepanje skrivnih pogodb med univerzami in lokalnimi firmami ter komercializacijo znanosti prek različnih javno-zasebnih projektov. Če temelji komunikacija v znanosti na profitnih interesih, dolgoročno ne moremo pričakovati njenega skupinskega učinka na rast znanja. Oviru za odprto znanstveno komuniciranje predstavlja tudi omejevanje dostopnosti znanstvenih časopisov in baz podatkov, ko je dostop do rezultatov znanstvenoraziskovalnega dela mogoč le ob plačilu. Priča smo tudi skrivanju rezultatov raziskav, financiranih na osnovi t. i. javno-zasebnih partnerstev, kar omejuje pretok informacij in odprtost znanosti. Znanstveniki seveda za svoje delo potrebujejo sredstva iz zasebnih virov, vendar bi želeli imeti tudi možnost razširjanja rezultatov raziskovanj. Weingart je opozoril še na ravnanje vlad, ki propagirajo povezovanje univerz z zasebnim sektorjem, ne pa tudi zagotavljanja odprtosti rezultatov raziskav za javno uporabo. Premalo storijo tudi na področju ukrepov za zagotavljanje odprtega dostopa do rezultatov javno financiranih raziskav. Po njegovem mnenju bi morala biti odprta komunikacija v znanosti temeljna vrednota vseh demokratičnih družb. Zavzemanje knjižničarjev za prost in odprt dostop do dosežkov znanstvenikov naj bo zato usmerjeno tudi na odločevalce v politiki, ki morajo prepoznati pomen odprte znanosti za razvoj svojih okolij.

Alma Swan (direktorica Key Perspectives Ltd., svetovalne firme za področje znanstvenega komuniciranja in organizacijski vodja mednarodne organizacije univerz in raziskovalnih ustanov EOS⁶) je v svojem prispevku predstavila prednosti odprtega dostopa do rezultatov znanstvenoraziskovalnega dela in se vprašala, na kakšen način jih predstaviti. Pogosto namreč slišimo, da odprti dostop poveča vpliv in vrednost raziskav, vendar pa moramo vedeti tudi, kakšen je ta vpliv, kje ga lahko zaznamo ter kakšne so vrednost in koristi odprtega dostopa. V primeru raziskovalcev odprti dostop do njihovih objav poveča njihovo prepoznavnost v znanstvenem okolju, citiranost objavljenih del pa naraste kmalu po objavi. Koristi raziskovalnih institucij so v višjem ugledu in boljših možnostih za pro-

6 Organizacija Enabling Open Scholarship se zavzema za odprti dostop do rezultatov znanstvenoraziskovalne dejavnosti.

moviranje njihove dejavnosti, visoka uporaba objav njihovih raziskovalcev in virov iz njihovih institucionalnih repozitorijev pa vplivata na njihovo uvrščanje na različnih lestvicah najboljših raziskovalnih oziroma visokošolskih ustanov⁷. Koristi odprtega dostopa za znanost in družbo so v večji vrednosti znanja zaradi njegove večje uporabe, prihranku sredstev zaradi cenejšega načina publiciranja, hitrejšemu razvoju znanosti in vidnem ekonomskem vplivu⁸. Swanova je v zaključku svoje predstavitve opozorila, da znanje, ustvarjeno v okviru univerz, ne more biti le njihova last, poskrbeti morajo, da bo postalo last celotne družbe.

UPRAVLJANJE DIGITALNIH VIROV ZA ODPRTO OKOLJE

Patrick Hochstenbach (Univerzitetna knjižnica Univerze Ghent, Belgija) je predstavil projekt razvoja programskega orodja za izgradnjo nove generacije institucionalnih repozitorijev [Catmandu/LibreCat](#), v katerem sodelujejo univerze Bielefeld, Lund in Ghent. Trenutno univerze gradijo svoje digitalne repozitorije z različnimi programskimi orodji, uporabljajo različne modele metapodatkov, hranijo različne vrste digitalnih objektov in njihovih označevalcev itd. Nova programska podpora temelji na podatkovnem formatu JSON (JavaScript Object Notation), za hranjenje in trajno ohranjanje digitalnih objektov v repozitoriju pa bo uporabljena odprtokodna programska oprema Fedora.

Jahanna McEntyre (EMBL – Evropski inštitut za bioinformatiko, Cambridge, Velika Britanija) je predstavila model povezovanja znanstvenih prispevkov s področja bioznanosti s podatki iz javno dostopnih podatkovnih virov s področja biologije, in sicer s pomočjo metode podatkovnega rudarjenja. Za študijo primera je izbrala dve bazi podatkov z viri s področja bioznanosti, tj. CiteXplore z več kot 25 milijoni izvlečkov in UK PubMed Central z 2,2 milijona člankov v celotnem besedilu, ter podatkovno bazo PDBe (Protein Data Bank Europe), ki vključuje podatke o bioloških makromolekularnih strukturah.

10

O novem modelu elektronskega publiciranja akademskih znanstvenih publikacij je spregovoril **Eelco Ferwerda** (direktor OAPEN Foundation⁹, Haag, Nizozemska). Tradicionalni model publiciranja monografskih publikacij je po mnenju avtorja za visokošolske oziroma raziskovalne ustanove postal predrag, neprimeren je tudi zaradi novih načinov komuniciranja v znanosti. Nenehna rast cen serijskih publikacij sili knjižnice v vedno večjo selektivnost pri nakupu tiskanih knjig, na področju serijskih publikacij pa spodbuja »upor« zoper drago plačevanje dostopa do objav, ki so sicer rezultat javno financirane znanstvenoraziskovalne dejavnosti. In če se model odprtega e-publiciranja na področju znanstvenih revij v akademskem okolju vedno bolj uveljavlja, tega za monografske publikacije po mnenju avtorja ne moremo trditi. Še vedno prevladujeta publiciranje in distribucija tiskanih publikacij, ki sta draga tako za založnike kot kupce. Model odprtega publiciranja¹⁰ monografskih publikacij izboljša njihovo distribucijo ter razširjanje, uporabo in vpliv znanstvenih spoznanj, hkrati pa zmanjša stroške publiciranja. OAPEN fundacija zato gradi zbirko odprto dostopnih akademskih monografij s področja humanistike in družboslovja [OAPEN Library](#), dostopnih prek direktorija [DOAB](#). Stroške za zagotavljanje prostega dostopa do publikacij pokrivajo finančeri znanstvenoraziskovalne dejavnosti, založniki publikacij in knjižnice oziroma njihovi konzorciji.

O poslovnih modelih publiciranja na področju znanosti in tehnologije je spregovoril **Heinz Weinheimer** (Springer, Heilderberg, Nemčija). Pozivi k bojkotu storitev ponudnika informacijskih virov in storitev Elsevier, so očitno k razmišljanju o svojih poslovnih modelih spodbudili tudi druge ponudnike. Avtor je tako na začetku predstavitve opozoril, da gradnja obsežnih baz podatkov terja velika finančna vlaganja tako v informacijsko tehnologijo kot tudi v ustrezno usposobljene kadre. Zmanjševanje proračunov knjižnic pa na drugi strani postavlja pod vprašaj obstoječe modele plačevanja naročnin za dostop do publikacij. Weinheimer je poudaril, da so

7 Primer lestvice, ki temelji na prisotnosti univerz v spletnem okolju, je Ranking Web of World Universities (Glej več: <http://www.webometrics.info/top12000.asp>). Med evropskimi univerzami je ljubljanska na 13-tem mestu. Vpliva dejavnosti njenih knjižnic na tako visoko uvrstitev žal še nismo poskušali izmeriti.

8 Avtorica je kot primer navedla projekt HUGO (Human Genome Project), v katerega je ameriška vlada investirala 3,8 milijarde USD, ocenjena povrnitev vloženih sredstev pa znaša 796 milijard USD (vsak v projekt vloženi USD je za ameriško gospodarstvo ustvaril 141 USD vrednosti).

9 OAPEN (neodvisna) fundacija skrbi za zagotavljanje odprtega dostopa do knjig s področja humanistike in družboslovja. Mreža OAPEN je bila sicer vzpostavljena leta 2008 v okviru evropskega projekta OAPEN (Open Access Publishing in European Networks).

10 Več o poslovnem modelu odprtega publiciranja v akademskem okolju najdemo v publikaciji: [Knowledge Exchange Briefing Paper Open Access Business Models for Research Funders and Universities 2011](#).

sicer potrebni sprememb, ne bo pa mogoče naročnin ali drugih oblik pokrivanja stroškov ponudnikov baz podatkov v celoti odpraviti. Alternativa bi lahko bili modeli odprtega publiciranja, ko stroške objave pokrije avtor publikacije ali njegova ustanova.

ZAGOTAVLJANJE IN DOSTOPNOST RAZISKOVALNIH PODATKOV

Podatki, zbrani oziroma ustvarjeni v procesu znanstvenoraziskovalnega dela, imajo vedno večjo vrednost in vedno več se jih nahaja v virtualnem okolju, upravljanje podatkov (informatika) pa postaja tako pomembno kot nekoč obvladovanje statistike, je opozoril **William K. Michener** (profesor na Univerzi Nove Mehike, ZDA in projektni vodja organizacije DataONE). Na nekaterih znanstvenih področjih (npr. vede o Zemlji in biološke vede) se v raziskovalnem procesu kopičijo milijoni podatkov, ki tako v procesu zbiranja, kot tudi hranjenja in zagotavljanja dostopnosti terjajo ustrezno informacijsko infrastrukturo in orodja za upravljanje, ohranjanje in analiziranje. Tudi knjižnice prevzemajo novo vlogo, postajajo digitalne knjižnice in novodobni repozitoriji znanja, informacij in podatkov. Avtor je predstavil delovanje organizacije [DataONE](#) (Data Observation Network for Earth), ki zagotavlja infrastrukturo (distribuirano omrežje podatkovnih centrov) in orodja za upravljanje podatkov s področja okoljskih ved. Eno od orodij, ki so jih razvili, je orodje za načrtovanje upravljanja raziskovalnih podatkov [DMPTool](#) (Data Management Plan), ki je prosto dostopno in zahteva le registracijo uporabnika. Opozorili bi še na vmesnik za iskanje podatkov [ONEMercury](#) in različno programsko podporo, npr. Quantum GIS (QGIS), tj. odprtokodna programska oprema za geografski informacijski sistem.

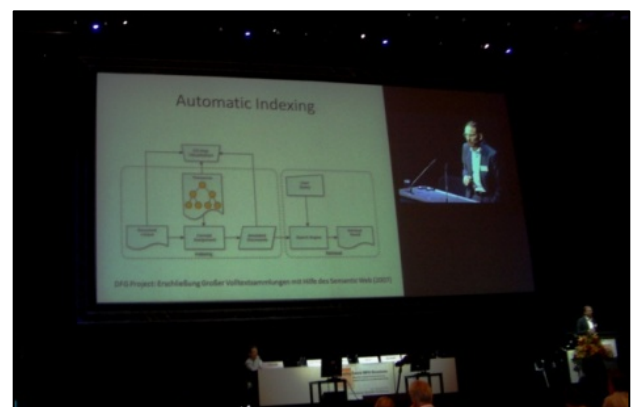
Tudi v evropskem prostoru potekajo prizadevanja za izgradnjo skupnih informacijskih infrastruktur za zbiranje, hranjenje in distribucijo raziskovalnih podatkov. **Daan Broeder** (Institut Maxa Plancka za psiholingvistiko, Nijmegen, Nizozemska) je omenil nekaj tovrstnih projektov, npr. [CLARIN](#) (jezikoslovje), [EPOS](#) (vede o Zemlji), [ESO](#) (astronomija), [ESA](#) (raziskave vesolja), [EBI](#) (bioinformatika), [CERN](#) (jedrske raziskave)¹¹, [ELIXIR](#) (biološke vede), [ESS](#) (Emergency Support System) ..., ki pa v prvi vrsti služijo potrebam posameznih znanstvenih ved ali skupin uporabnikov. In kako zagotoviti kompatibilnost

in povezljivost posameznih informacijskih sistemov ter omogočiti in pospešiti interdisciplinarnost v znanstvenem raziskovanju? Odgovore na vprašanje naj bi dal triletni evropski projekt [EUDAT](#) (European Data Infrastructure), v katerem sodeluje 25 partnerjev iz 13 držav. Ob zaključku projekta naj bi bila vzpostavljena infrastruktura, ki bo zagotovila povezanost evropskih repozitorijev raziskovalnih podatkov ter ponudila orodja za njihovo zbiranje, upravljanje in uporabo.

Jan Brase (vodja agencije za DOI registracijo raziskovalnih podatkov, Nemška nacionalna knjižnica za znanost in tehnologijo, Hanover) je predstavil dejavnost mednarodnega konzorcija [DataCite](#), v katerem sodeluje 16 partnerjev iz 12 držav. Cilj organizacije je raziskovalcem olajšati pridobivanje in uporabo raziskovalnih podatkov ter njihovo standardizirano citiranje kot individualnih informacijskih objektov. Pri tem je pomembna oprema naborov podatkov z enotnim označevalcem informacijskih objektov. Do zdaj je bilo z označevalcem DOI (Digital Object Identifier) opremljenih že več kot 1,3 milijona naborov raziskovalnih podatkov ter tako omogočeno njihovo enotno citiranje, dostopnost prek citatov v znanstvenih prispevkih in tudi merjenje njihove uporabe.

Model povezovanja bibliografskih podatkov z raziskovalnimi podatki sta predstavila **Christian Hänger** (Univerzitetna knjižnica Mannheim, Nemčija) in **Brigitte Mathiak** (GESIS – Leibnizov inštitut za družbene vede, Köln, Nemčija). Tradicionalno so bibliografski in raziskovalni podatki hranjeni v ločenih informacijskih sistemih, med njimi pa niso vzpostavljene povezave. Iskanje in pridobivanje virov za raziskovalno delo je zato za raziskovalce oteženo in časovno zamudno, že obstoječi raziskovalni podatki pa

11

Slika 6: Avtomatsko označevanje vsebine dokumentov - bo knjižničarja nadomestil računalnik?

¹¹ Organizacija CERN je znana tudi kot »rojstni kraj« svetovnega spleta (WWW).

premalo izkoriščeni. V skupnem projektu, financiranem s strani Nemške raziskovalne skupnosti¹², Leibnizov inštitut za družbene vede in Univerza Mannheim razvijata programsko podporo za povezovanje raziskovalnih podatkov inštituta z bibliografskimi zapisi v online knjižničnem katalogu Primo. Omenimo še, da v obeh institucijah razvijajo tudi programsko podporo za avtomatsko označevanje vsebine dokumentov.

Programski sklop je slikovito zaokročila **Anne Trefethen** (direktorica e-raziskovalnega centra na Univerzi Oxford, Velika Britanija) z referatom »Utopljeni v podatkih?«, v katerem je navedla različne ocene o količinah podatkov, ki nas obdajajo v virtualnem okolju. Na Facebooku naj bi se vsak mesec pojavilo 30 milijard različnih novih vsebin. Ameriška Kongresna knjižnica je aprila 2011 hranila skupaj 235 terabajtov podatkov – vendar pa naj bi v 15-ih od 17-ih sektorjev ameriškega gospodarstva posamezna firma v povprečju hranila precej več podatkov kot Kongresna knjižnica. V prihodnje bo količina podatkov na svetovnem nivoju vrtoglavo naraščala, po nekaterih ocenah npr. na področju trgovine in dejavnosti posameznikov kar za 40 % letno. Tudi na področju znanosti količina podatkov strmo narašča, kajti sodobna tehnologija omogoča natančno merjenje različnih naravnih in umetno povzročenih znanstvenih fenomenov, pri katerih se generira več petabajtov podatkov. Podatki omogočajo nova znanstvena odkritja, znanost je prešla v obdobje t. i. četrte znanstvene paradigme. Prehajamo torej v okolje podatkovno intenzivne e-znanosti, v svet, kjer bodo vsi raziskovalni podatki medsebojno povezani in kjer bo znanstvena skupnost uporabljala skupne e-infrastrukture in storitve računalništva v oblaku.

12 STORITVE RAČUNALNIŠTVA V OBLAKU IN KNJIŽNICE

Marc van der Berg (direktor področja knjižničnih in informacijskih storitev na Univerzi Tilburg, Nizozemska) nas je opomnil, da v svojem vsakdanjem življenju in pri delu že uporabljamo storitve računalništva v oblaku, pa se mogoče tega niti ne zavedamo. Med najbolj znanimi brezplačnimi storitvami računalništva v oblaku so družbena omrežja (npr. Facebook in Twitter), spletne e-poštne storitve (npr. Gmail in Hotmail), spletna mesta za deljenje slik (npr. Flickr) in video

posnetkov (npr. YouTube in Netflix), spletna mesta za shranjevanje podatkov (npr. Dropbox), spletne pisarne (npr. Google Docs in MS Office Web Apps), spletne konference (npr. MS Office Live Meeting), spletne dražbe (npr. eBay) itn. Računalništvo v oblaku nam omogoča uporabo računalniške infrastrukture, platform in aplikacij. Njihovo uporabo najamemo na strežnikih, ki sestavljajo računalniški oblak. In zakaj bi storitve računalništva v oblaku uporabljale knjižnice? Avtor je izpostavil, da ne le zaradi ekonomskih (nižji stroški) in kadrovskih (pomanjkanje računalničarjev in informatikov v knjižnicah) razlogov, ampak tudi zaradi potrebe po povezovanju knjižnic pri izvajanju in ponudbi storitev. Predstavil je vrste računalniških oblakov, njihove prednosti in slabosti za knjižnice, ter opozoril, na kaj naj bodo knjižnice pozorne, preden se odločijo uporabljati storitve računalništva v oblaku. Univerzitetna knjižnica Univerze Tilburg je informacijsko podporo za svojo dejavnost že preselila v računalniški oblak in uporablja storitve OCLC (tj. integrirani knjižnični sistem WMS - WorldShare Management Services).

KNJIŽNICE V PROCESIH ZNANSTVENEGA KOMUNICIRANJA IN RAZISKOVANJA

Programsko podporo Mendeley sta predstavila **Jan Reichelt** (Mendeley Ltd., London, Velika Britanija) in **David Main** (SWETS, Lisse, Nizozemska). Gre za odlično, prosto dostopno¹³ spletno orodje za upravljanje raziskovalnih projektov (izdelava načrta raziskave, iskanje informacijskih virov, organizacija raziskovalnega dela, pisanje raziskovalnega poročila, razširjanje in ocenjevanje rezultatov raziskovalnega dela), shranjevanje raziskovalnih podatkov v računalniškem oblaku, iskanje partnerjev ter sodelovanje pri izvajanju raziskav. Mendeley predstavlja največjo svetovno platformo oziroma družbeno omrežje za sodelovanje na področju raziskovalnega dela. Beleži 1,8 milijona uporabnikov, ki so do zdaj v bazo rezultatov raziskav prispevali že prek 260 milijonov dokumentov. V omrežju sodeluje tudi 1200 strokovnjakov z različnih strokovnih področij, ki nudijo raziskovalcem brezplačno pomoč in nasvete. Avtorja sta opozorila, da lahko orodje Mendeley pri svojem delu uporabljajo tudi knjižnice in z njegovo pomočjo dokažejo dodano vrednost, ki jo ustvarjajo za raziskovalno okolje. Servis MIE (Mendeley Institutional

12 Informacije o projektu so dostopne na: <http://www.bib.uni-mannheim.de/1158.html?&L=1>.

13 Registracija za uporabnike je možna na naslovu: <http://www.mendeley.com/>.

14 Servis, namenjen akademskemu okolju, je bil razvit v sodelovanju s ponudnikom informacijskih virov SWETS. Knjižnicam omogoča vpogled v delo raziskovalcev in pomaga oblikovati ponudbo storitev zanje.

Edition)¹⁴ jim pomaga ugotoviti, kdo so njihovi potencialni uporabniki – raziskovalci, katere revije in ostale publikacije najpogosteje uporabljajo raziskovalci iz njihovih matičnih ustanov, s katerimi informacijskimi viri morajo dopolniti svoje knjižnične zbirke, omogoča jim pregled nad produktivnostjo raziskovalcev in odmevnostjo njihovih objav, odkrivajo lahko omrežja raziskovalcev ipd., na voljo pa so tudi navodila za promocijo orodja Mendeley med raziskovalci. Zelo uporabna je tudi podpora za citiranje dokumentov v skladu z različnimi standardi citiranja¹⁵.

Na konferenci je sodeloval tudi referent iz Indonezije **Aditya Nugraha**, vodja knjižnice zasebne Krščanske univerze Petra v Surabaya in pobudnik mnogih projektov, ki jih razvijajo v okviru digitalne knjižnice (npr. gradnja digitalnih zbirk visokošolskih del - [Digital Theses](#), kulturne dediščine - [Surabaya Memory](#), umetniških del - [Petra@rt Gallery](#) in domoznanskih virov [Desa Informatasi](#)). Nugraha je povedal, da njihova knjižnica nenehno išče nove poti za komuniciranje s študenti, ki pripadajo generaciji t. i. digitalnih domorodcev, z zbiranjem in ponudbo digitalnih vsebin ter ustvarjanjem lastnih pa si v akademskem okolju utrjuje vlogo in položaj. Posebej je izpostavil, da današnja generacija ponujenih virov in storitev ne želi le pasivno uporabljati, ampak hoče dejavno sodelovati pri njihovem ustvarjanju.

Univerzitetne knjižnice se pogosto znajdejo v situaciji, ko so glede ponudbe in razvoja storitev pričakovanja njihovih matičnih ustanov drugačna kot ideje in načrti knjižničarjev ali pa materialne zmožnosti knjižnic. **Heiner Stuckenschmidt** (profesor računalništva, vodja raziskovalne skupine za področje umetne inteligence in direktor za področje informacijske tehnologije¹⁶ na Univerzi Mannheim, Nemčija) je povedal, da se tudi v primeru knjižnice Univerze Mannheim srečujejo s številnimi novimi izzivi, in sicer na eni strani z možnostmi, ki jih pri razvoju knjižničnih storitev nudi sodobna tehnologija, ter na drugi strani z nenehnimi omejitvami finančne narave. Cene informacijskih virov so se v zadnjem desetletju povečale za 60 do 80 %, nastali so številni novi stroški (npr. stroški licenc za programsko podporo in nabavo baz podatkov),

15 Glej: <http://www.mendeley.com/citationstyles/>.

16 Stuckenschmidt je funkcijo direktorja za področje informacijske tehnologije (v angleščini je uveljavljen izraz Chief Information Officer – CIO) prevzel leta 2010 in je odgovoren za strateško načrtovanje ter organizacijo storitev univerzitetne knjižnice in računalniškega centra.

17 Avtor je poudaril, da analize kažejo, da so rezultati iskanja v primeru avtomatske vsebinske obdelave dokumentov celo boljši, kot če vsebinsko obdelavo opravi knjižničarji.

proračun knjižnice pa se je povečal le za 30 %. Od knjižnice se pričakuje, da bo z relativno nižjimi sredstvi naredila več. Če se dejavnost knjižnice ne bi usmerila na zagotavljanje infrastrukturnih pogojev za raziskovalno dejavnost univerze, bi slednja začela zmanjševati sredstva za knjižnično dejavnost (kar lahko že opažamo na univerzah, kjer se knjižnice niso pravočasno reorganizirale). Knjižnica je načrtno pristopila tudi k projektu povečanja učinkovitosti dela, in sicer s postopno centralizacijo izvajanja storitev, z uvajanjem novih tehnologij in usmeritvijo na digitalne storitve, z vključevanjem uporabnikov v izvajanje storitev, s širitvijo sodelovanja z drugimi univerzitetnimi knjižnicami oziroma univerzami ter s skrbjo za strokovno izpopolnjevanje in motiviranje zaposlenih. V nadaljevanju je avtor predstavil nekaj projektov knjižnice, ki jih slednja izvaja na osnovi rezultatov temeljitih predhodnih raziskav.

Zaradi naraščanja izdatkov za nabavo informacijskih virov je bil prvi izziv zaposlenih v knjižnici uvedba strateškega načrtovanja na področju nabavne politike. Podatke za odločanje pridobivajo z analiziranjem ustreznosti obstoječe knjižnične zbirke glede na potrebe uporabnikov, nabava novih informacijskih virov pa temelji tudi na sodelovanju uporabnikov, ki prek spletnega obrazca ovrednotijo pomen posameznih virov za njihovo delo. Knjižnično zbirko analizirajo tudi z vidika pokritosti posameznih vsebinskih področij, pri čemer uporabljajo tehnologije semantičnega spleta in metodo primerjanja pričakovanj uporabnikov glede vsebine zbirke z dejansko strukturo zbirke. Stroške dela je knjižnica zmanjšala z uspešno izvedenim projektom uvedbe avtomatskega označevanja vsebine dokumentov¹⁷, vsebinsko označevanje dokumentov pa omogočila tudi uporabnikom. Nenehno išče tudi t. i. tržne niše. Tako je že vzpostavila storitev povezovanja odprtih podatkov, poseben izziv pa ji predstavlja projekt povezovanja publikacij oziroma njihovih sestavnih delov (npr. člankov) z raziskovalnimi podatki – [InFoLiS](#).

Wolfgang Nejd, Claudia Firan in Mihai Georgescu (Raziskovalni center L3S, Univerza Hanover, Nemčija) so predstavili projekt [FreeSearch](#), v okviru katerega razvijajo nove metode za enostavno iskanje znanstvenih publikacij po

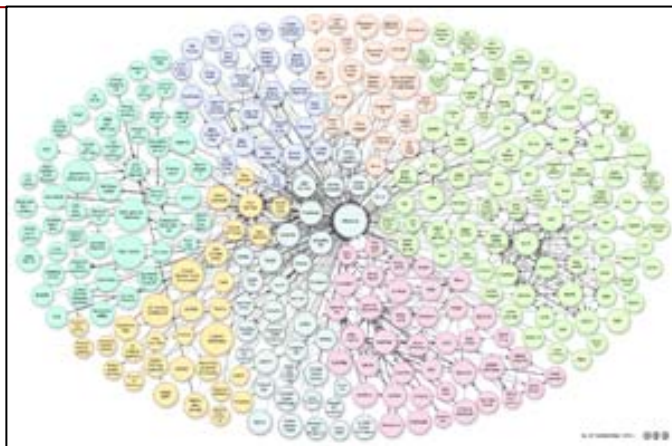
knjižničnih katalogih, ki od uporabnikov ne zahtevajo natančnejšega poznavanja metapodatkovnih shem posameznih katalogov¹⁸. Razvili so tudi algoritem za odkrivanje dvojnic dokumentov. V rezultatih iskanja so dvojnice grupirane v ločene sezname virov, uporabniku se izpiše na ekran le prvi dokument s seznama, lahko pa si ogleda tudi ostale in posamezni dokument označi kot dvojnico oziroma kot ne-dvojnico.

NADGRADNJA KNJIŽNIČNIH STORITEV: POVEZOVANJE ODPRTIH PODATKOV IN UPORABA TEHNOLOGIJ SEMANTIČNEGA SPLETA

O izzivih, ki jih za knjižnice predstavljajo tehnologije semantičnega spleta (splet 3.0), ki ni več le splet dokumentov ampak splet povezanih podatkov in opredeljenih odnosov med njimi, je spregovoril **Klaus Tochtermann** (direktor Nemške nacionalne knjižnice za ekonomijo v Kielu in Hamburgu ter profesor na Univerzi Kiel, Nemčija). Uporaba semantičnih tehnologij izboljša rezultate iskanja informacij, kajti iskanje ni usmerjeno le na dokumente same ampak na njihovo semantično predstavitev, odpira pa tudi nove možnosti na področju upravljanja raziskovalnih podatkov. Nemška nacionalna knjižnica za ekonomijo (**ZBW**) je prva nemška knjižnica, v okviru katere deluje mednarodna raziskovalna skupina, ki se ukvarja s semantičnim spletom in upravljanjem raziskovalnih podatkov ter z uporabo semantičnih tehnologij razvija **нове knjižnične storitve**. Kot primer nove knjižnične storitve za znanstvenoraziskovalno okolje je avtor izpostavil povezovanje podatkov v digitalnem repozitoriju, ki ga za področje ekonomije gradi njihova knjižnica, s podatki v drugih (odprtih) repozitorijih. Kot odgovor na iskalno zahtevo uporabnik ne dobi le nabora relevantnih dokumentov, ki so hranjeni v repozitoriju, ampak tudi podatke o semantično sorodnih dokumentih v drugih repozitorijih.

14

Silke Schomburg in **Adrian Pohl** (HBZ, Bibliotekarski center za visokošolske knjižnice zvezne dežele Severno Porenje-Vestfalija, Köln, Nemčija) sta najprej opozorila, da je predpogoj za

Slika 7: Primer grafikona oblaka povezanih odprtih podatkov (vir: Richard Cyganiak in Anja Jentzsch, *Linking Open Data cloud diagram*).

povezovanje podatkov na spletu njihova odprtost¹⁹ in uporaba standardiziranih tehnoloških rešitev²⁰. S standardizacijo spletnih tehnologij in spodbujanjem razvoja kakovostnih standardov, med njimi tudi za področje semantičnega spleta (spleta povezanih podatkov), se ukvarja Mednarodni konzorcij **W3C** (World Wide Web Consortium). Center HBZ je član konzorcija in se od leta 2009 aktivno vključuje v projekte povezovanja odprtih podatkov. Eden od tovrstnih projektov je razvoj storitve povezanih (odprtih) bibliografskih podatkov **lobid.org**. Avtorja sta izpostavila pomen odprtega dostopa do knjižničnih katalogov, ki so financirani iz javnih sredstev, za katerega se zavzema tudi bibliotekarski center HBZ. K projektu je pristopilo že skoraj trideset knjižnic dežele Severno Porenje-Vestfalija in v odprti dostop ponudilo več kot deset milijonov bibliografskih zapisov iz svojih katalogov. Konverzijo bibliografskih podatkov v povezane odprte podatke izvaja HBZ²¹. Omeniti velja še projekt **culturegraph**, ki ga HBZ izvaja v sodelovanju z Nemško nacionalno knjižnico. Gre za izgradnjo odprte platforme za povezovanje raziskovalnih podatkov, pomembnih za ustanove s področja kulture.

Programski sklop je s svojim prispevkom »Od povezanih podatkov do povezane znanosti« zaozkrožil **Philipp Cimiano** (profesor za področje računalniške znanosti in vodja računalniške skupine za semantiko na Univerzi Bielefeld²²). Po

18 Značilnosti iskalnega orodja so podrobneje predstavljene v prispevku: Claudiu S. Firan, Wolfgang Nejd, Mihai Georgescu in Yinyun Sun. FreeSearch – Literature Search in a Natural Way. Dostopno na: <http://server1.isearch-it-solutions.net/cms/fileadmin/reports/FreeSearch.pdf>.

19 »Odpri podatki (Open Data) je filozofija in praksa v kateri so določeni podatki vsakomur svobodno dostopni, brez omejitve avtorskih (copyright), patentnih in drugih zaščit«. Vir: Franc Viktor Nekrep, *Odprti podatki*. Weblog LiLoLe. Dostopno na: <http://lifelong.blogspot.com/2006/12/odprti-podatki.html>.

20 Glej: Tim Berners-Lee, Linked Data. Dostopno na: <http://www.w3.org/DesignIssues/LinkedData.html>.

21 Glej več: <https://wiki1.hbz-nrw.de/display/SEM/Recently+published+Open+Data+exports>.

22 Več o dejavnosti raziskovalne skupine: <http://www.sc.cit-ec.uni-bielefeld.de/home>.

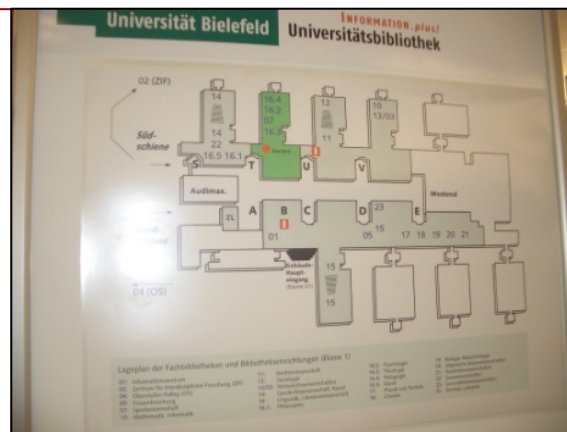
njegovem mnenju je, kljub vseprisotni paradigmi o nujnosti odprto dostopnih in povezanih podatkov, v primeru izvirnih raziskovalnih podatkov še veliko strokovnih področij, kjer podatki niso javno dostopni in ni poskrbljeno za njihovo trajno hranjenje. Svetovni splet je ponudil znanstvenikom nove možnosti za sodelovanje, semantični splet ga nadgrajuje in jim omogoča nove načine znanstvenega publiciranja ter povezovanja v znanosti. Cimiano je najprej predstavil koristi, ki jih za znanost prinaša gradnja sistemov povezanih raziskovalnih podatkov, nato pa še projekt njegove raziskovalne skupine, ki je želela razviti metodologijo in priporočila za objavljanje raziskovalnih podatkov kot odprtih in povezanih podatkov. Praksa namreč kaže, da se raziskovalci pri tem najpogosteje srečujejo s preprekami tehnološke narave. V projekt so vključili dva raziskovalca z Univerze Bielefeld, ki sta bila pripravljena rezultate njunih eksperimentalnih raziskav (s področja kemije oziroma biologije) objaviti kot povezane odprte podatke. Avtor je posebej poudaril, da so v okviru metodologije, ki so jo oblikovali, posebno pozornost namenili vlogi skrbnika raziskovalnih podatkov (ang. data curator). Slednji mora znati uporabljati tehnologije povezanih podatkov in pri delu tesno sodelovati z raziskovalci. Svojo predstavitev je Cimiano zaključil z mislijo, da morajo znanstvene knjižnice čim prej prepoznati svojo vlogo v okolju povezane znanosti in obstoječe storitve razširiti tudi na področje skrbništva raziskovalnih podatkov in njihovega povezovanja s pomočjo tehnologij spleta 3.0.

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA BIELEFELD

V okviru konference je bil organiziran tudi vodeni ogled Univerzitetne knjižnice Bielefeld²³. Knjiž-

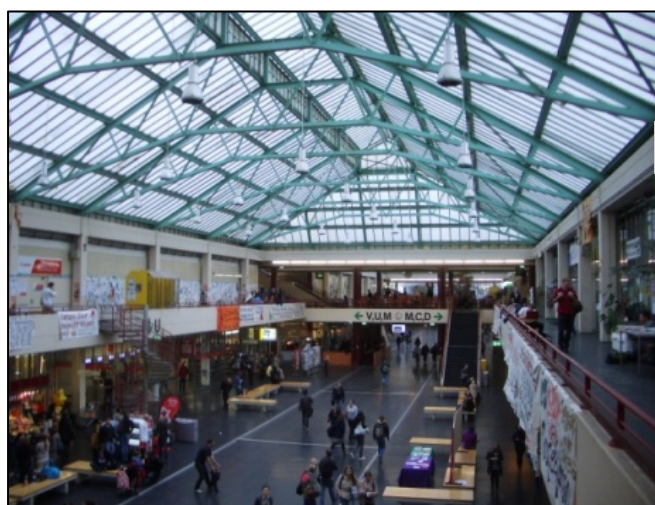
Slika 8: Prve informacije o knjižnici ... (vir: <http://conference.ub.uni-bielefeld.de/fotos/>)

Slika 9: Tloris Univerzitetne knjižnice Bielefeld

žnica je organizirana po anglosaškem modelu univerzitetnih knjižnic – Univerza Bielefeld ima samo eno knjižnico, kar predstavlja v nemškem visokošolskem okolju, za katerega so značilni upravno decentralizirani univerzitetni knjižnični sistemi, še vedno redkost. Z izgradnjo univerzitetnega kampusa sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja (1967.) je univerza ves pedagoški proces, ki je prej potekal po prostorsko ločenih visokošolskih ustanovah, preselila na eno mesto. Univerzitetni knjižnici je namenila osrednjo zgradbo v kampusu in tako tudi simbolno potrdila, da knjižnica predstavlja t. i. srce univerze.

Knjižnične zbirke, čitalniška mesta in prostori za knjižnično osebje so umeščeni v prvo nadstropje zgradbe, nad knjižnico pa se nahajajo seminariski prostori in delovni prostori pedagoškega osebja. Več kot dvo milijonska knjižnična zbirka je prostorsko razvrščena po dvaindvajsetih specializiranih knjižničnih oddelkih, ki pokrivajo študijska in raziskovalna področja univerze.

Slika 10: Notranjost osrednje zgradbe univerze – v prvem nadstropju so prostori knjižnice

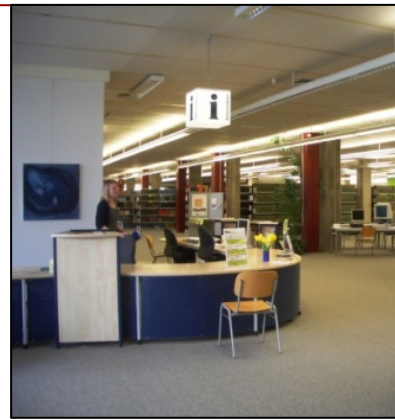
23 Več o knjižnici, njenih virih in storitvah: <http://www.ub.uni-bielefeld.de/english/biblio/>. Statistični podatki o knjižnici so dostopni na naslovu DBS (nemška knjižnična statistika): <http://www.hbz-nrw.de/angebote/dbs/>. Virtualni sprehod po knjižnici si lahko ogledate na: <http://www.ub.uni-bielefeld.de/english/help/rundgang/>.

Slika 11: Gradivo je uporabnikom na voljo v prostem pristopu

V procesih pridobivanja informacijskih virov, izdelave lastnih informacijskih proizvodov in pri izvajanju informacijske dejavnosti ter informacijskega opismenjevanja imajo pomembno vlogo informacijski specialisti za posamezna strokovna področja²⁴ (12 zaposlenih), s korenito prenovo organizacijske strukture knjižnice²⁵ pa so dosegli integracijo delovnih procesov t. i. tradicionalne in digitalne knjižnice.

Večina gradiva (95 %) je postavljenega v prosti pristop, v zaprtem skladišču je le gradivo, po katerem je manjše povpraševanje. Čas odprtosti knjižnice je prilagojen študentom, med tednom od 8.00 do 1.00 zjutraj in med vikendi ter prazniki od 9.00 do 22.00. Odprta je 111 ur tedensko, 353 dni letno. Knjižnični fond obsega 2,2 milijona enot, knjižnica zagotavlja dostop do 4.000 naročenih baz podatkov in 10.000 licenčnih naslovov elektronskih časopisov, naroča 4.400 naslovov tiskanih časopisov. Z digitalizacijo redkega in dragocenega gradiva iz lastne knjiž-

Slika 13: Ob vstopu v posamezno oddelčno knjižnico je mesto informatorja

žnične zbirke omogoča uporabnikom dostop do gradiva, ki je v fizični obliki omejeno dostopno²⁶. Uporabnikom je na voljo 2050 čitalniških mest s 165 računalniškimi postajami, 16 učilnic za skupinsko delo (štiri s SMART tablam) ter dva diskusijska prostora.

Knjižnica ima registriranih 33.000 članov²⁷, ki jo letno obišejo prek 1,7 milijon krat, (povprečno knjižnico tedensko obiše 34.000 obiskovalcev) in opravijo več kot 1,3 milijona izposoj in rezervacij gradiva. Letno knjižnica izvede 500 izobraževanj, katerih se udeleži prek 9000 uporabnikov. Pohvali se lahko s podatkom, da po oceni nemškega Centra za vrednotenje visokošolskih ustanov (CHE) zaseda drugo mesto med nemškimi univerzitetnimi knjižnicami. Odprta je za javnost in s svojo zbirko ter storitvami dopolnjuje ponudbo splošnih knjižnic v mestu.

Univerzitetna knjižnica Bielefeld je že vse od ustanovitve dalje nosilka razvoja novih elektron-

Slika 12: V knjižnici je več kot 2000 čitalniških mest

Slika 14: Med knjižnimi policami je tudi prostor za sprostitev in počitek

24 Primer informacijskih portalov za posamezna strokovna področja: <http://www.ub.uni-bielefeld.de/english/portals/>.

25 Obstoječe organizacijske enote knjižnice so: uprava, divizija za informacijsko tehnologijo, skupina informacijskih specialistov, služba za kadrovske in finančni menedžment, oddelek za informacijske vire ter oddelek za storitve za uporabnike. Knjižnica ima 152 zaposlenih.

26 Dostop do digitaliziranega gradiva v celotnem besedilu je mogoč na: <http://www.ub.uni-bielefeld.de/english/diglib/>.

27 Število članov v zadnji treh letih narašča.

skih storitev in programskih orodij za avtomatizacijo poslovanja knjižnic in zagotavljanje elektronskih virov in storitev. S sodelovanjem v raziskovalnih projektih razvija nova orodja in sisteme, s katerimi izboljšuje dostop do elektronskih virov, v partnerstvu z različnimi komercialnimi ponudniki pa razvija programsko podporo za potrebe visokošolskih knjižnic. Ob tem moramo izpostaviti tudi vsestransko podporo, ki jo je deležna s strani [Bibliotekarskega centra](#) za visokošolske knjižnice zvezne dežele Severno Porenje-Vestfalija.

Leta 1977 je knjižnica uvedla prvi nemški online sistem katalogizacije (IBASE), leta 1993 sistem za posredovanje dokumentov JASON ter leta 1995 udejanila prvi nemški knjižnični projekt elektronskega kooperativnega sistema za posredovanje dokumentov (IBIS). Z digitalizacijo knjižnične zbirke in ponudbo digitalnih zbirk prek interneta je začela leta 1997, leto kasneje je razvila sistem za online naročanje člankov iz periodičnih publikacij knjižnic zvezne dežele Severno Porenje-Vestfalija, in sicer na osnovi konzorcijskih dogovorov z založniki, v obdobju 1988-2000 pa je vzpostavila Digitalno knjižnico Severnega Porenja-Vestfalije. Sistem za [elektronsko izobraževanje](#) je knjižnica vzpostavila leta 2002, leto kasneje sistem za elektronsko publiciranje, leta 2003 pa je uvedla iskalno orodje [BASE](#) (Bielefeld Academic Search Engine). Institucionalni repozitorij znanstvenih publikacij univerze (BiPrints) je vzpostavila leta 2006 in ga v okviru projekta DRIVER vključila v evropsko mrežo repozitorijev univerz oziroma raziskovalnih organizacij²⁸. Do znanstvenih publikacij univerze je zagotovljen [odprti dostop](#). Omembe vreden je tudi projekt, ki ga je knjižnica izvedla v sodelovanju z Univerzitetno knjižnico Heidelberg leta 2009, in sicer migracijo knjižničnega kataloga v novo tehnološko okolje, ki je omogočilo uvedbo novega iskalnika ter uporabo orodij spleta 2.0²⁹. Sistem za elektronsko publiciranje ([PUB](#)) je v sodelovanju z univerzama v Lundu in Ghentu nadgradila, njegova namestitvev v akademsko okolje pa je pomenila začetek korenite modernizacije procesa raziskovalne dejavnosti univerze. Pomemben dosežek je knjižnica doseгла tudi na področju upravljanja zbirke tiskanih virov – v minulem letu je namreč uvedla RFID tehnologijo ter namestila samopostrežne naprave za izposajo in vračanje gradiva. Začuden

smo bili ob pojasnilu knjižničarke, ki nas je vodila skozi knjižnico, in sicer da avtomatske izposoje in vračanja gradiva ne spodbujajo. Ljubše jim je, da se uporabnik zaustavi ob informacijskem pultu. Neposredna komunikacija knjižničarjev z uporabniki pripomore k njihovi dobri medsebojni povezanosti, omogoča stalno spremljanje želja in pričakovanj uporabnikov ter njihovo neposredno informiranje o virih in storitvah knjižnice.

ZAKLJUČNE MISLI

Konference v Bielefeldu sem se imela priložnost udeležiti že tretjič. Je prostor, kjer dobiš veliko novih informacij, znanj ter idej in stkeš nova poznanstva. Udeležbo bi priporočila vsakemu visokoškolskemu knjižničarju. A tudi tokrat sem si ob predstavitev številnih novosti, ki jih uvajajo v svoje storitve najboljše evropske in ameriške univerzitetne knjižnice, zastavljala vprašanja, kot so: V kolikšni meri uspemo razvoju tujih knjižnic slediti v slovenskem visokoškolskem knjižničarstvu? Katere strokovne teme »žulijo« nas in o čem razpravljajo visokoškolski knjižničarji v tujini? Lahko organiziranost in učinkovitost našega visokošolskega knjižničarstva primerjamo s stanjem v tujini? So naše visokošolske knjižnice integralni del znanstveno raziskovalnega procesa visokošolskih zavodov? Zaposlujejo kadre, ki se bodo sposobni spopadati z izzivi novih tehnologij, npr. tehnologij semantičnega spleta? Lahko primerjamo vlaganja tujih univerz v razvoj knjižnične infrastrukture z vlaganji slovenskih visokošolskih zavodov (tudi samostojnih)?

Ob pisanju poročila sem za številne angleške izraze iskala poimenovanje v slovenskem jeziku – hvala Janezu za blog *Bibliotekarska terminologija*. Natančneje sem se morala spoznati tudi z njihovo vsebino – Digitalna knjižnica Slovenije in Digitalna knjižnica Univerze v Mariboru sta mi ponudili iskane odgovore.

Udeležbo na konferenci mi je omogočila Narodna in univerzitetna knjižnica.

Melita Ambrožič
Narodna in univerzitetna knjižnica

28 Vsebinsko repozitorija je knjižnica v minulem letu migrirala v okolje PUB – Publications at University Bielefeld.

29 Glej primer iskanja po katalogu: <http://katalog.ub.uni-bielefeld.de/cgi-bin/search.cgi?fsubmit=1&kat1=freitext&var1=slo-venia&op1=AND&kat2=ti&var2=&op2=AND&kat3=aup&var3=&sess=702c754063453c8e67fcb4e7fac6b8f&sprache=ENG&art=f&opt=&pagesize=10&sort=0&vr=on>.

Strukturni okviri za odprto, digitalno raziskovanje – strategija, politika in infrastruktura

Structural frameworks for open, digital research – strategy, policy & infrastructure, Copenhagen, 11.–13. 6. 2012

Digitalna agenda za Evropo predvideva poenotenje raziskovalnih infrastruktur, predvsem čim bolj odprto in učinkovito upravljanje, deljenje ter ponovno uporabo znanstvenih in kulturnih informacij ter podatkov. V podporo tej usmeritvi je projekt [Nordbib](#) v okviru danskega predsedovanja Svetu Evropske unije organiziral konferenco o prehodu raziskovanja v digitalno okolje. Pri vzpostavljanju odprtih medobratovalnih (interoperabilnih) infrastruktur sodelujejo organizacije in nacionalna telesa, zasnovati je potrebno politike, strategije in financiranje. Program konferenice se je zaključil z oblikovanjem priporočil Evropski komisiji glede upravljanje podatkov raziskav v programu Obzorje 2020.

DELAVNICA POVEZOVANJE ODPRTIH OBJAV S PODATKI RAZISKAV – OBLIKOVANJE POLITIK IN IZVEDBA

Evropska komisija je v podporo pilotu odprtega dostopa ([Open Access Pilot in FP7](#)) in z namenom izgradnje evropske infrastrukture odprtega dostopa financirala projekt Sedmega okvirnega programa [Open Access Infrastructure for Research in Europe](#) (OpenAIRE, 2009–2012, 38 partnerjev iz 27 držav). V njegovem nadaljevanju OpenAIREplus (2011–2014, 41 partnerjev iz 33 držav) se bodo partnerji osredotočili na povezovanje metapodatkov celotnih besedil objav z metapodatki podatkov raziskav in

oznakami sofinanciranih projektov (t.i. obogatene objave, *enhanced publications*) ter na širši zajem metapodatkov znanstvenih publikacij (iz približno 300 repozitorijev, kompatibilnih s priporočili DRIVER). Na delavnici so bile predstavljene politike odprtega dostopa do podatkov raziskav, upravljanje slednjih in povezovanje s publikacijami. Navedene teme posegajo v področja delovanja financierjev, oblikovalcev politik, založnikov in upravljavcev repozitorijev. Raziskovalcem bodo omogočile dostop do podatkov raziskav drugih raziskovalcev in deljenje lastnih podatkov raziskav. Po besedah Neelie Kroes, evropske komisarke za Digitalno agendo, je deljenje podatkov in možnost njihove ponovne uporabe bistvenega pomena za znanost.

Oya Y. Rieger, Cornell University, ZDA. *Vizija za odprte podatke raziskav.*

Znanstveno komuniciranje vključuje ustvarjanje, izmenjavo in razširjanje znanja v kontekstu akademskega diskurza. Odprti raziskovalni podatki omogočajo odprto znanost, spodbujajo raznolikost analiz hipotez in podatkov, meddisciplinarno raziskovanje, omogočajo boljši izkoristek javnega financiranja, izobraževanje novih raziskovalcev, spodbujajo poslovno izrabo rezultatov raziskav, podpirajo študije zbiranja ter metod analiz podatkov raziskav in spodbujajo vključevanje širše javnosti v znanost. Mož-

nost uporabe odprtih podatkov raziskav določajo različni vidiki:

- tehnična infrastruktura vključuje nadgradljive in prilagodljive sisteme za shranjevanje, iskanje, dostop in trajno hranjenje, standarde medobratovalnosti za povezavo informacijskih objektov in različnih vrst repozitorijev ter standarde za metapodatke,
- sociološko-kulturni vidiki se izražajo v obliki standardov znanstvene skupnosti za shranjevanje, uporabo in upravljanje odprtih podatkov raziskav, različnih načinov dostopa za potrebe akademskega ter poslovnega okolja in spodbud ter nagrad znanstvenikom za deljenje rezultatov raziskav,
- informacijske politike vključujejo pravice intelektualne lastnine, zasebnost, zaupnost, institucionalno lastništvo, varnost, omejitve in prekinitve dostopa do podatkov raziskav,
- v okviru organizacijske infrastrukture je potrebno poskrbeti za poslovne in trajnostne načrte, modele vodenja, priznanje ter pritegnitev deležnikov, strategije sodelovanja, komuniciranja in marketinga.

Za ustrezno uporabnost morajo biti zagotovljeni standardi kakovosti podatkov raziskav, enostavno shranjevanje, orodja za analitiko, rudarjenje, integracijo in vizualizacijo, digitalni označevalniki za trajno dostopnost, standardi navajanja, metrika za zasledovanje ter vrednotenje vpliva.

V ZDA avtorsko pravo ne varuje podatkov. Univerzitetna knjižnica univerze Cornell raziskovalcem nudi pomoč pri upravljanju podatkov raziskav ([Research Data Management Service Group](#)).

Arjan Hogenaar, Data Archiving and Networked Services (DANS je inštitut nizozemske akademije znanosti in raziskovalne agencije). *Obogatene objave: uvod.*

Obogatene objave so objave raziskovalcev, povezane s sklopi podatkov, videoposnetki, zvočnimi posnetki, slikami in/ali podrobnimi podatki o organizaciji/avtorju. Nastanejo na dva osnovna načina:

- s strojnim povezovanjem: objekte poveže ena ali več skupnih lastnosti (na primer številka evropskega projekta v okviru infrastrukture OpenAIREplus; šifra raziskovalca),
- z ročnim povezovanjem.

Za opis strukture obogatenih objav se uporabljajo priporočila [Open Archives Initiative – Object Reuse and Exchange](#) (OAI-ORE). Obogatene objave omogočajo lažje pridobivanje informacij o ozadju raziskave, preverjanje zaključkov raziskave v sklopih podatkov raziskave in umestitev informacij v kontekst. Pri ročno povezanih obogatenih objavah lahko avtorji dodajo informacije, zakaj so se odločili za povezovanje objektov (brez teh informacij je lahko razlog za povezovanje nejasen), in dovolijo drugim raziskovalcem, da dodajo komponente njihovi obogateni objavi. Sestavni deli obogatenih objav morajo biti trajno dostopni. DANS upravlja portal [NARCIS](#) (glavni nacionalni portal za raziskovalne informacije, obja-

ve in podatke raziskav), arhivski sistem za podatke raziskav [EASY](#) in [National Resolver](#), nacionalni sistem za pretvorbo trajnih označevalnikov v trenutne spletne naslove. NARCIS je začetna točka za ustvarjanje obogatenih objav, ker že vsebuje večino potrebnih podatkov (opis projektov, raziskovalcev in organizacij, metapodatke objav ter sklopov podatkov raziskav). Primer obogatene objave je [Like my father before me: intergenerational occupational status transfer during industrialization \(Zeeland, 1811–1915\)](#) avtorja R. L. Zijdemana. Nizozemska raziskovalna agencija zahteva, da so objave iz sofinanciranih raziskav čim prej odprto dostopne, avtorji lahko materialne avtorske pravice predajo tretji strani le v primeru, da to ne ovira odprtega dostopa, odstopanje od tega določila je možno le ob predhodnem soglasju raziskovalne agencije. Nizozemska raziskovalna agencija privzema, da je soproducent in s tem solastnik podatkov raziskav v sofinanciranem projektu.

Jo McEntyre, European Molecular Biology Laboratory-European Bioinformatics Institute (EMBL-EBI). *Povezovanje literature s podatki v znanostih o življenju.*

EMBL-EBI pri povezovanju objav in podatkov raziskav uporablja [CiteXplore](#) (zbirko s 26 milijoni bibliografskimi zapisi z izvlečki; vsebuje omrežja citiranja, omogočeno je podatkovno rudarjenje) in [UK PubMed Central](#) (repozitorij z 2,2 milijoni celotnih besedil raziskovalnih objav, od tega je 217.000 obogatenih s podatki raziskav, 20 odstotkov celotnih besedil je odprto dostopnih, objavam so

dodani podatki o financerjih raziskav, omogočeno je podatkovno rudarjenje, repozitorij vsebuje orodja za poročanje o projektih in analizo financerjev). Ročno povezovanje objav in podatkov raziskav izvajajo avtorji ali upravljavci podatkov raziskav (ob shranitvi objave v repozitorij), to je drag in počasen postopek, vendar zelo kakovosten. Strojno povezovanje poteka s pomočjo podatkovnega rudarjenja preko algoritmov po objavi članka, podatkovno rudarjenje poišče dodatne povezave, postopek omogoča obdelavo velikega števila objav in podatkov raziskav, vendar je spremenljive kakovosti. V prihodnosti bo znanost podatkovno gnana (gonilna sila ne bodo objave, temveč ustvarjanje podatkov raziskav). Potrebno bo zasnovati načine zasledovanja citiranosti podatkov raziskav in vrednotenja njihovega ustvarjanja ter kriterije za odločanje glede hranjenja celotnih sklopov podatkov raziskav.

Mark Thorley, Natural Environment Research Council (NERC), Velika Britanija. *Podatki v raziskovalnem procesu – stališče financerja.*

Research Council UK (RCUK) združuje sedem tematskih raziskovalnih svetov in financira raziskave v skupni višini štiri milijarde evrov. NERC definira okoljske podatke raziskav kot individualne enote ali zapise (digitalne in analogne), pridobljene z merjenjem, opazovanjem ali modeliranjem naravnega sveta in vpliva človeštva nanj. Zakaj naj raziskovalni svet vrednoti podatke raziskav? So sestavni del raziskovalnega procesa. Dostop do podatkov raziskav podpira integriteto in transparentnost raziskovalnega procesa ter omogoča ponovno

uporabo in uporabo v druge namene (tudi s strani laične javnosti). Izhodišča za politiko RCUK so: 1. če boste sprejeli naše sofinanciranje, pričakujemo, da boste podatke obravnavali v skladu z našimi navodili, 2. to dejavnost vam bomo financirali in 3. zagotovili ali podprli bomo ustrezno infrastrukturo za shranjevanje podatkov raziskav. V skladu s politiko RCUK ([RCUK Common Principles on Data Policy](#)) morajo biti podatki iz sofinanciranih raziskav dostopni za ponovno uporabo ali uporabo v druge namene, možne so omejitve dostopa. V okviru raziskovalne integritete mora biti podana izjava, kako je možno dostopati do podatkov raziskav. Način delovanja raziskovalcev ([RCUK Policy and Code of Conduct on the Governance of Good Research Conduct: Integrity, Clarity and Good Management](#)) med neprimernimi načini obnašanja navaja neustrezno ali nezadostno hranjenje podatkov oziroma primarnega materiala, neomogočanje dostopa drugim, neizpolnjevanje zahtev financerjev in ustrezne zakonodaje glede podatkov raziskav. Raziskovalni sveti v okviru RCUK različno opredeljujejo odgovornost za

20 ustrezno upravljanje in hranjenje podatkov raziskav ter primarnega materiala (Engineering and Physical Sciences Research Council: odgovorna je organizacija, NERC: odgovoren je raziskovalec), stopnjo odprtosti podatkov (odvisna od tematskega področja) in skrb za infrastrukturo (centralno financirana ali projektno financiranje upravljanja podatkov raziskav).

Mary McDerby, University of Manchester, Velika Britanija. *Politike upravljanja podatkov*

raziskav – zgodba o poti neke organizacije do potrditve.

V letu 2010 je na University of Manchester delovalo več kot 5000 raziskovalcev, podiplomskih raziskovalnih študentov je bilo več kot 3500, pridobili so 279,4 milijonov funtov zunanjege financiranja raziskav. Raziskovalci so k upravljanju podatkov raziskav morali pristopiti zaradi določil financerjev o hranjenju in dostopu do podatkov raziskav, skrbi za ugled univerze, učinkovitejše porabe sredstev, politik objavljanja ter nevarnosti izgube podatkov. V prvem obdobju so uporabljali večje število različnih rešitev, ni bilo pregleda nad različicami podatkov, pogosta je bila uporaba zunanjih enot za prenos, hranjenje in deljenje, hranjenje je bilo decentralizirano ter razdrobljeno, varnostne kopije niso bile vedno zagotovljene, načini razširjanja podatkov omejeni, brez politik, ki bi podpirale trajno hranjenje. Univerza je zato zasnovala pilotni projekt MaDAM (*Research Data Management at Manchester*), ki je v okviru projekta [MiSS](#) prešel v trajnostno storitev (vrednost projekta je približno milijon funtov). Najprej so analizirali politike financerjev raziskav in oblikovali politike Univerze, pri tem so upoštevali [RCUK Common Principles on Data Policy](#), pregledali vire [Digital Curation Centre](#) ter se odločili za seznanjenje akademske skupnosti s pomočjo uglednih znanstvenikov. V okviru pravic intelektualne lastnine so podatki raziskav last Univerze, razen v primeru drugačnih dogovorov, na primer pogodb s tretjimi stranmi. Vsak raziskovalni projekt mora imeti načrt upravljanja raziskovalnih podatkov, zanj je odgovoren vodja projekta. Objavljene raziskave morajo vedno vsebovati

informacije o dostopu do podatkov raziskav. Politika upravljanja raziskovalnih podatkov je bila na Senatu in Upravnem odboru Univerze potrjena 16. maja 2012, pred potrditvijo so jo obravnavale različne službe in komisije Univerze. Septembra 2012 bodo objavili še navodila in postopke za ravnanje s podatki raziskav.

V razpravi se je izoblikovalo stališče, da bi morale organizacije razviti politike in načrte upravljanja podatkov raziskav, sklope podatkov raziskav naj shranjujejo v podatkovnih centrih (nacionalnih ali mednarodnih – disciplinarnih). Finska razvija nacionalni katalog podatkov raziskav. Primer dobre prakse politike univerze: [University of Edinburgh Research Data Management Policy](#).

DELAVNICA STROŠKI IN KORISTI OHRANJANJA ZNANJA

Obseg digitalnih informacij, ki jih morajo hraniti organizacije, hitro narašča. Za njihovo obvladovanje je potrebno robustno modeliranje stroškov, ki mora organizacijam omogočiti oceno potrebnih sredstev in primerjavo različnih rešitev trajnega hranjenja za izbiro najbolj učinkovite možnosti.

Na delavnici so bili predstavljeni modeli stroškov digitalnega trajnega hranjenja [DANS Cost Model](#), projektov [Life Cycle Information for E-literature](#) (LIFE), danskega nacionalnega arhiva in Kraljeve knjižnice [Cost Model for Digital Preservation](#) (CMDP; sodelovala sta tudi Državna in univerzitetna knjižnica in danski arhiv podatkov) in projektov [Keeping Research Data Safe](#). Nemška nacionalna

knjižnica in nestor Working Group on Costs sta ločeno predstavila model [Digital Preservation for Libraries](#) (DP4lib). V poročilu [Riding the wave: how Europe can gain from the rising tide of scientific data](#) evropska komisarka Neelie Kroes navaja, da so koristi zbiranja, hranjenja in možnosti dostopa do podatkov raziskav zelo velike, enako velja tudi za stroške.

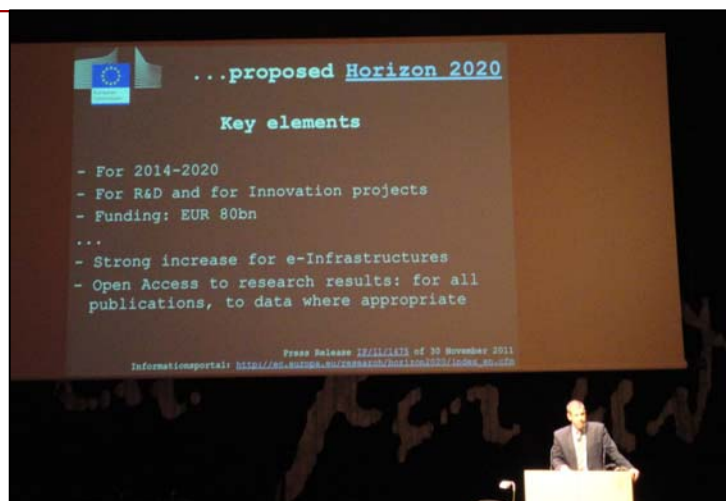
KONFERENCA STRUKTURNI OKVIRI ZA ODPRTO, DIGITALNO RAZISKOVANJE – STRATEGIJA, POLITIKA IN INFRASTRUKTURA

1. Umestitev odprtega dostopa

Evropska komisarka **Neelie Kroes** je v videonagovoru poudarila pomen odprtosti v znanosti, ki je v obdobju velikega obsega podatkov raziskav. Deljenje slednjih bo omogočeno z izgradnjo infrastrukture, ustreznim spodbujanjem raziskovalcev in določili o obvezni odprti dostopnosti.

Carl-Christian Buhr, Evropska komisija, član kabineta Neelie Kroes. *Odprta znanost v Digitalni agendi.*

Evropska komisija oblikuje politike, je financer in gradi infrastrukture. V okviru naslednjega programa financiranja raziskav, razvoja in inovacij Obzorje 2020 je predviden močan porast digitalnih infrastruktur. Prejemniki sofinanciranja bodo morali zagotoviti odprt dostop do vseh objav iz sofinanciranih projektov in, kjer bo primerno, tudi do podatkov raziskav. Obe politiki, *Digitalna agenda za Evropo* in *Unija inovacij*, predvidevata odprt dostop do podat-

Slika 1: Odprta znanost v Digitalni agendi, predavanje dr. Carl-Christiana Buhra

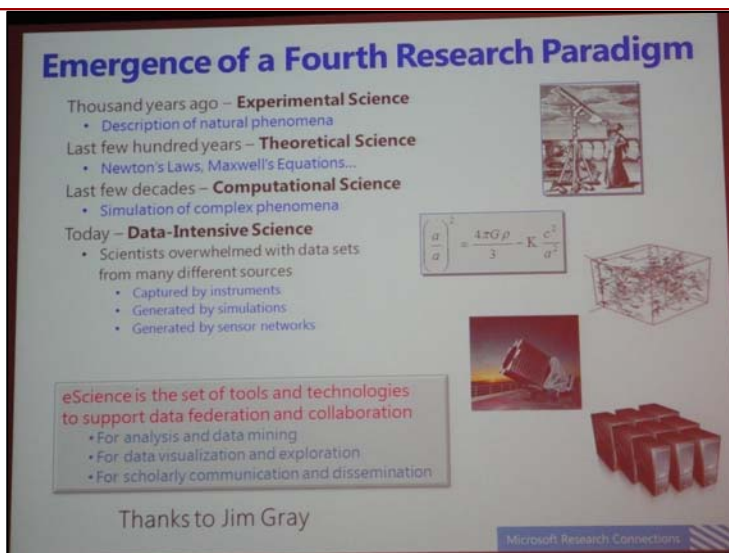
kov raziskav in objav. Evropska komisija bo v kratkem izdala priporočila, s katerimi želi države članice Evropske unije spodbuditi k hitrejšemu prehodu v okolje odprtega dostopa do znanstvenih informacij, hkrati se pripravljajo na izgradnjo infrastrukture za odprti dostop do podatkov raziskav (poročili [Riding the wave: how Europe can gain from the rising tide of scientific data](#), 2010, in [Knowledge without borders: GÉANT 2020 as the European Communications Commons](#), 2011).

Tony Hey, Microsoft Research Connections. *Odprti dostop, odprti podatki in odprta znanost: četrta paradigma podatkovno intenzivnega znanstvenega odkritja.*

Generični problemi obdobja s poplavo podatkov so organizacija in reorganizacija podatkov raziskav, načini omogočanja dostopa drugim, orodja za iskanje ter vizualizacijo, povezovanje podatkov in literature, trajno hranjenje. V obdobju četrte raziskovalne paradigme je e-znanost označena kot skupek orodij in tehnologij za podporo združevanju podatkov ter sodelovanju (analiza, rudarjenje,

vizualizacija, znanstveno komuniciranje in razširjanje). Izziv je ekstrakcija znanja s pomočjo strojnih tehnologij. Spletna dostopnost vseh podatkov raziskav in literature bi zelo povečala znanstveno produktivnost ter hitrost znanstvenega informiranja. Informacije bi bile dostopne komurkoli in kadarkoli. Od literature bi bilo možno prehajati do izračunov, podatkov in nazaj do literature. Bodoče raziskovalne infrastrukture bodo uporabljale semantične storitve v oblaku.

Jill Cousins, Europeana. *Europeana: okoljske ovire in rešitve – doseganje medobratovalnosti.* Medobratovalnost infrastruktur znanstvene in kulturne dediščine bo poenostavila dostop za uporabnike, odprla podatke, transparentno prikazala pravice za njihovo ponovno uporabo in omogočila tesnejše sodelovanje evropskih okvirov za raziskovalno dejavnost ter kulturo. Europeana je odprla bibliografske podatke digitalnih enot (za 17 milijonov zapisov) in zasnovala pilot semantičnega povezovanja (*linked open data*, s tremi milijoni enot).

Slika 2: Odprti dostop, odprti podatki in odprta znanost: četrta paradigma podatkovno intenzivnega znanstvenega odkritja, predavanje prof. dr. Tonyja Heya

2. Infrastruktura, vloženi viri in rezultati dela

Søren Brunak, Technical University of Denmark. *Infrastuktura za bioinformatiko, sistemsko biologijo in medicinsko informatiko v postgenomskem obdobju.*

ELIXIR je evropska infrastruktura za biološke informacije v podporo raziskavam na področju znanosti o življenju in uporabi rezultatov raziskav v družbi, bioindustriji, okolju ter medicini. Tovrstne robustne infrastrukture ne more zgraditi posamezna organizacija ali država, predvideva se vključitev velikega števila evropskih partnerjev. Med enajstimi državami je svoje sodelovanje že potrdila tudi Slovenija.

Martin Mueller, Northwestern University, ZDA. *Kulturnemu genomu naproti: priprava podatkov in analiza obsežnih korpusov zgodovinskih besedil.*

Kakšna je ustrezna kakovost digitalizacije zgodovinskih besedil za potrebe raziskovalnega dela? Podatke je potrebno obdelati, predno jih lahko uporabimo, algoritmi lahko prestre-

žejo napake. Pripravo podatkov je potrebno zasnovati s sodelovanjem skupnosti uporabnikov (v oblaku). V sistemu vrednotenja znanosti sta nagrajeni analiza in interpretacija, zbiranje ter priprava podatkov pa ne. Večje deljenje podatkov bo omogočilo bolj učinkovito delo v humanističnih vedah.

3. Organizacije in sodelovanje

Stefan Winkler-Nees, UK Office for Library and Information Networking. *Knowledge Exchange: pristop k izzivom Digitalne agende.*

Partnerji [Knowledge Exchange](#) (KE; [Denmark's Electronic Research Library](#), [German Research Foundation](#), [Joint Information Systems Committee](#) iz Velike Britanije, [SURF](#) iz Nizozemske) delujejo v smeri odprte dostopnosti znanstvenih vsebin na svetovnem spletu (medobratovalnost digitalnih repozitorijev, licenciranje in drugi vidiki odprto dostopnih objav ter podatkov raziskav, virtualna raziskovalna okolja). Knowledge Exchange je naročil primerjalno študijo o pravnem

statusu podatkov raziskav v državah partnerjev KE. Pri izgradnji sodelovalne infrastrukture podatkov raziskav so za raziskovalce kot ustvarjalce in uporabnike pomembne spodbude ter izobraževanje. Največji potencialni problem sistema repozitorijev podatkov raziskav sta odsotnost povezljivosti in medobratovalnosti, ne le znotraj discipline, temveč tudi med disciplinami. Strošek infrastrukture podatkov raziskav znaša od 10 do 15 odstotkov stroškov raziskovalne infrastrukture. Priporočila za vzpostavitev okolja odprtega dostopa do podatkov raziskav so zbrana v publikaciji [A surfboard for riding the wave: towards a four country action programme on research data](#) (2011). Z uporabo trajnih označevalnikov bo potrebno standardizirati navajanje sklopov podatkov in razviti metriko citiranosti podatkov raziskav, potrebno bo izdajati več revij za objavljanje podatkov raziskav, oblikovati ter izdati pravila obnašanja pri deljenju podatkov raziskav, izpopolniti pripravo načrtov upravljanja podatkov raziskav, koordinirati vzpostavitve (med)narodne infrastrukture podatkov in izdelati študije o koristih ter stroških ponovne uporabe, objave in arhiviranja podatkov raziskav.

Andrew Treloar, Australian Data Service. *Sodelovanje in tekmovanje v spreminjajoči se ekologiji objavljanja podatkov raziskav.*

Informacijsko okolje sestavljajo ljudje, prakse, vrednote in tehnologije. Elemente ekologije (sistemi se s časom razvijajo, okoljski dejavniki, pritiski selekcije, bioraznolikost, vrste in posamezniki, niše za kolonizacijo ter izkoriščanje, viri, poveza-

ve, sorazvoj vrst) je možno preslikati v okolje podatkov raziskav (raziskovalci, organizacije, financirji, podatkovni centri, znanstvene discipline, zgradbe in oprema, knjižnice, založniki). Upravljanje raziskovalnih podatkov je lahko priložnost za knjižničarje.

4. Strategija, politika in financiranje

Evropska komisarka **Màire Geoghegan-Quinn** je v video-nagovoru opozorila, da so zaradi prehoda raziskovanja v digitalno okolje potrebne strateške spremembe, ki bodo dale več poudarka rezultatom in vplivu javno financiranih raziskav. Ključen je odprt dostop do rezultatov raziskav. V okviru Evropskega raziskovalnega prostora raziskovalci, znanstveno znanje in tehnologije prosto prehajajo. Evropska komisija zaključuje pripravo sporočila z naslovom *A reinforced European Research Area partnership for excellence and growth* o optimalnem kroženju in prenosu znanstvenega znanja, še posebej preko odprtega dostopa. Pozneje bo Komisija izdala tudi priporočila državam članicam Evropske unije glede odprtega dostopa do znanstvenih objav in podatkov raziskav, ki bodo zadevala hranjenje ter ponovno uporabo znanstvenih informacij, repozitorije in sodelovanje med deležniki. V politiki *Unija inovacij* je Komisija odprti

dostop zastavila kot splošno pravilo evropskih projektov. V načrtovanem sporočilu *Towards better access to scientific information* bodo predstavljene obveznosti glede odprtega dostopa v programu Obzorje 2020.

Octavio Quintana Trias, Evropska komisija. *Boljšemu dostopu do znanstvenih informacij naproti*.

V okviru javnih politik je potrebno optimizirati investiranje v raziskave in inovacije ter povečati dostop do rezultatov raziskav, financiranih s strani davkoplačevalcev. Znanost in njen prispevek je potrebno bolje integrirati v družbo. Podatki so ključni za potrditev raziskav in inovacijske procese, pri čemer se je potrebno zavedati etičnih, poslovnih in tehničnih pomislov. Cilj je vzpostavitev okolja odprtega dostopa do rezultatov evropskih projektov, spodbujati je potrebno odprte in koordinirane politike držav članic Evropske unije za izboljšanje dostopa ter ohranitev znanstvenih informacij. V Obzorju 2020 bo potrebno zagotoviti odprt dostop do vseh objav iz evropskih projektov in v pilotnem obsegu do podatkov raziskav nekaterih znanstvenih področij. Do leta 2016 bi želeli doseči 60-odstotno odprto dostopnost znanstvenih publikacij v Evropski uniji in do leta 2020 odprto dostopnost vseh znanstvenih publikacij Evropske unije.

Sverker Holgren, NordForsk. *Nordijski pogled na e-znanost*. NordForsk je skupna nordijska platforma za raziskovalno dejavnost. *Nordic eScience Action Plan* vključuje tudi odprti dostop do podatkov raziskav in objav, pri čemer združujejo pristopa od spodaj navzgor ter od zgoraj navzdol. Potrebno bo zasnovati sistem nagrajevanja za ustvarjanje podatkov in zagotavljanje njihove odprte dostopnosti, spodbude za ponovno uporabo podatkov ter sankcije financirjev zaradi neizpolnjevanja tovrstnih določil. Raziskovalci zelo slabo poznajo odprti dostop do objav in še manj odprte podatke raziskav. Njihove organizacije bi jim morale zagotoviti ustrezno podporo v okolju odprtega dostopa, inventarizirati podatke raziskav in financirati upravljanje obstoječih zbirk podatkov raziskav.

Mojca Kotar
Univerza v Ljubljani, Univerzitetna
služba za knjižnično dejavnost
4. 7. 2012

Creative Commons Priznanje
avtorstva 2.5 Slovenija

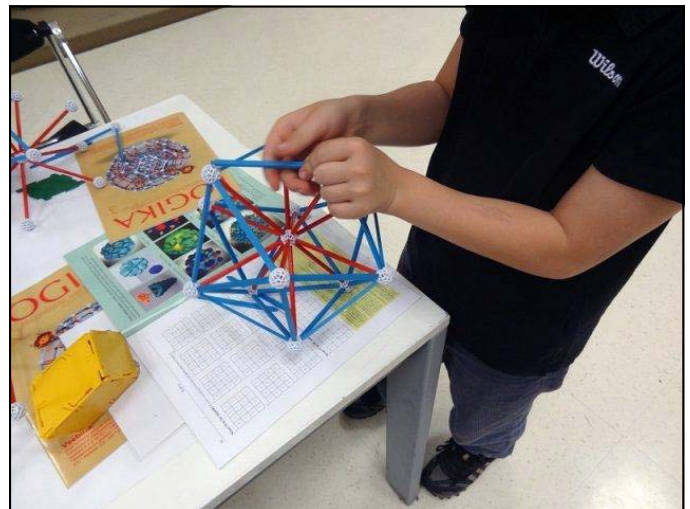
VIRI

Predstavitve v okviru delavnic in konference. Pridobljeno 22. 6. 2012 s spletnih strani <http://conference.nordbib.net/structural-frameworks-for-open-digital-research/programme/>, <http://www.openaire.eu> (preko dostopa za partnerje projekta) in <http://www.knowledge-exchange.info/Default.aspx?ID=514>.

Structural frameworks for open, digital research – strategy, policy & infrastructure: Copenhagen, June 11–13, 2012. Pridobljeno 22. 6. 2012 s spletne strani <http://conference.nordbib.net/index.php?id=113>.

Kolaž izobraževanj za uporabnike v Mestni knjižnici Ljubljana

Tik pred odhodom na tiste *tadolge* in *taprave* počitnice je za zaposlene v knjižnicah čas, da naredimo vmesni obračun našega dela v tekočem letu. Sodelavci Centra za vseživljenjsko učenje v Mestni knjižnici Ljubljana (MKL) tako predstavljamo kolaž izobraževalnih aktivnosti iz naših knjižnic v prvi polovici letošnjega leta. Skupaj z različnimi sodelavci in partnerji smo pripravili pester nabor vsebin - takšnih za prosti čas in za zabavo, takšnih za osebno rast in za poklicni razvoj, čisto uporabnih in rahlo abstraktnih, digitalnih in analognih, logičnih in kreativnih. S kratko fotoreportažo tudi vam ponujamo pogled vanje.

Slika 2: V ustvarjalno-izobraževalnih delavnicah so najbolj uživali mlajši (foto: Manca Ratkovič)

Slika 1: Predstavitveni del delavnice o uporabi bankomata v računalniški učilnici (foto: Tadeja Horvat)

Prihranimo čas in denar z uporabo bankomata

Izobraževalna delavnica **Prihranimo čas in denar z uporabo bankomata** je bila namenjena spoznavanju osnovnih in naprednih funkcij bankomata. Melita Hrovat iz podjetja Bankart, d. o. o., je v mesecu marcu izpeljala dve triurni delavnici za člane MKL. Predstavitvenemu delu, kjer smo spoznavali, kako izbrati takšno PIN kodo, da je ne bomo pozabili, na katerih spletnih straneh lahko pogledamo, ali bankomati v naši okolici delujejo in katere storitve so na njih na voljo, koliko lahko prihranimo s plačevanjem položnic na bankomatih ipd., je sledilo praktično delo na bližnjem bankomatu, kjer so udeleženci sami poskusili uporabiti pridobljeno znanje.

Ma-tematični dan

Prvi mednarodni družinski **Ma-tematični dan** v MKL je bil nabor miselnih, logičnih, ustvarjalnih,

bralnih, izobraževalnih, vizualnih, materialnih, filmskih, delavniških, razstavnih in pogovornih aktivnosti povezanih z matematiko in umetnostjo za vse generacije. Aktivnosti so potekale 24. aprila v Knjižnici Otona Župančiča in pri organizaciji smo moči poleg sodelavcev MKL združili še Borza znanja, Prirodoslovni muzej Slovenije, Mestna občina Ljubljana, Experience Workshop iz Madžarske in glavni organizator in pobudnik projekta Zavod za popularizacijo matematike Mat-hema.

Videozgodbe

V okviru Središča za samostojno učenje je organizacija Mitra v mesecu marcu v MKL izvedla brezplačno izobraževalno-ustvarjalno delavnico **Video zgodbe**. Delavnica je bila namenjena seniorjem (generaciji 50+) in mentorici Irena

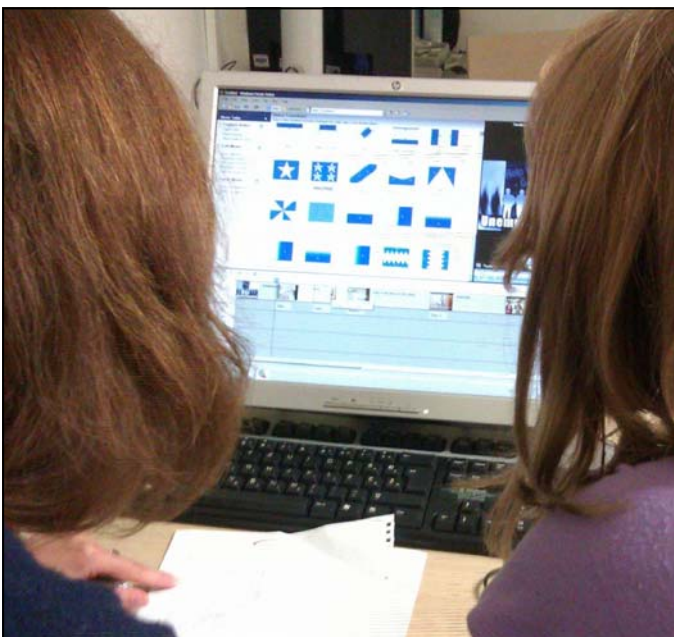

Slika 3: Udeleženci delavnice pri vajah za snemanje zvoka (foto: Društvo Mitra)

Šilic ter Sanja Kuveljić sta skupaj z udeleženci v okviru petih srečanj (20 ur) odkrivali in razkrivali, kako izdelati lastno video zgodbo. Zgodbe, ki so nastale, so bile zelo pisane in kreativne – od ljubezni do potovanj, hobijev, do izmišljenih zgodb. Rezultat je tako nabor zanimivih kratkih video predstavitev, ki si jih lahko ogledate na našem YouTube profilu.

Digitalne zgodbe

V letošnjem letu smo poleg delavnic video zgodb za starejše gostili tudi serijo delavnic digitalnih zgodb za mlade, kot jih je v Sloveniji uveljavila ekipa Zavoda Mobin. V okviru Središča za samostojno učenje je Zavod Mobin z ekipo mladih prostovoljcev v MKL tako izvedel niz brezplačnih izobraževalno-ustvarjalnih delavnic ustvarjanja digitalnih zgodb za mlade. Ekipa prostovoljcev je v naših knjižnicah izvedla tri sklope delavnic video zgodb – o prostovoljstvu, o brezposelnosti in o medkulturnosti. Ogledate si jih lahko na našem YouTube profilu.

Slika 4: Montaža videoposnetkov
(foto: Špela Peterlin)

NLP-coaching

V prvi polovici leta smo se odzvali tudi pobudi sekcije NLP coachev pri Društvu za nevrolingvistično programiranje Slovenije – in tako uporabnikom ponudili skupinske predstavitve NLP-coachinga in brezplačne individualne coachinge, ki jih izvajajo coachi društva. Po uspešni pilotni izvedbi v Knjižnici Otona Župančiča v prejš-

Slika 5: Logotip sekcije NLP coachev

njem letu, smo letos izvedli še skupinske predstavitve Knjižnici Fužine, Knjižnici Bežigrad in Knjižnici Šiška. Skupinskih predstavitev se je udeležilo skupno 70 udeležencev, od teh jih je 42 izkoristilo tudi možnost brezplačnega individualnega coachinga, ki ga je izvajalo 14 coachev.

Karierni coaching

Z letošnjim letom smo v MKL sistematično nadgradili in uporabnikom ponudili storitev individualnega **kariernega coachinga**. Storitve izvajamo v okviru Borze dela, informacijskega servisa namenjenega vsem iskalcem zaposlitve – tistim, ki jo iščejo prvič, tistim, ki jo iščejo ponovno, tistim, ki jo želijo zamenjati in tudi tistim, ki si jo preko različnih oblik podjetništva ustvarjajo sami. In vsem tem ciljnim skupinam je namenjen individualni karierni coaching. S pomočjo prilagojenih metod udeleženci pri tej obliki individualnega dela odkrivajo in oblikujejo nove cilje za razvoj kariere, pri čemer v skladu s svojimi interesi in potrebami izdelajo uresničljiv karierni načrt. Karierni coaching v MKL izvaja Lilijana Pahor, certificiran karierni coach z večletnimi izkušnjami. V prvi polovici leta je s 40-imi uporabniki izvedla dobrih 150 ur individualnega dela.

Osvojimo hitro branje

Delavnice hitrega branja smo organizirali v okviru projekta Mesto bere. Skupno smo v prvi polovici leta v različnih naših knjižnicah gostili 8 delavnic, ki se jih je udeležilo skupno 124 udeležencev. Na teh dvehurnih predstavitevni delavnicah so lahko ocenili hitrost svojega branja,

Slika 6: Aleš Peklenik shematično prikazuje eno od tehnik hitrega branja (foto: Simona Šinko)

spoznali osnovno tehniko hitrega branja in jo preizkusili na dveh tekstih ter si ogledali kratek film o tehniki hitrega branja. Delavnice je doniralo podjetje Kratos, d. o. o., izvajal jih je Aleš Peklenik.

Delavnice nordijske hoje

Pomladno in poletno vreme smo v naših knjižnicah pozdravili z delavnicami nordijske hoje. Rok Ruter je z ekipo svojih sodelavcev izvajal dve-

Slika 7: Praktični del delavnice nordijske hoje v bližini Knjižnice Prežihov Voranc (foto: Špela Šubic Zalezina)

urne delavnice sestavljene iz vseh delov: teoretičnemu delu so sledile praktične vaje v bližini knjižnic. Delavnice je donirala organizacija GiBit in smo jih izvedli v desetih naših knjižnicah.

Toliko na kratko. Fotoreportaže, video predstavitve in več informacij o posameznih aktivnostih najdete na spletni strani www.mklj.si pod rubriko Prireditve – Zgodilo se je.

Tudi za drugo polovico leta pripravljamo zanimive aktivnosti: Misija diplomatska naloga, e-demokracija, začetne in nadaljevalne delavnice računalništva, karierni coaching, cikel delavnic o menedžmentu v kulturi – in še in še. Vabljeni, da se nam pridružite.

Simona Šinko
Center za vseživljenjsko učenje v Mestni knjižnici Ljubljana
simona.sinko@mklj.si

KNJIŽNIČNE PRIREDITVE

Bralna značka za VDC v Mestni knjižnici Izola

Tudi v letošnjem šolskem letu je knjižničarka iz Mestne knjižnice Izola pripravila seznam knjig, ki so jih varovanci VDC prebrali ali poslušali za Bralno značko.

Letos so bili povabljeni k branju knjig različnih ljudskih in avtorskih pravljic. Prebrali so lahko eno debelejšo zbirko pravljic v celoti ali pa vsaj dve tanjši knjigi s spodnjega seznama. Toda v VDCju so varovanci prebrali ali vsaj prisluhnili skoraj vsem naštetim naslovom:

Na skupnih srečanjih smo reševali tudi uganke iz knjige **Anje Štefan STO UGANK**.

Zaključna prireditve je bila za Dan knjige, v ponedeljek, **2. aprila 2012 ob 10h**, v čitalnici naše knjižnice. Medse smo povabili profesorico razrednega pouka in pravljíčarko, gospo **Ireno Žerjal** iz Pirana. Pripovedovala nam je o tem, kako je nastala njena prva knjiga, slikanica **PLAMENČKI SREČE**, in nam je ganljivo zgodbo o požrtvovalni starki, ki je rešila svoje

sovaščane pred utopitvijo, tudi prebrala. Vsak, ki je uspešno zaključil Bralno značko, je za nagrado prejel en izvod te knjige. Knjige je darovala gospa **Amanda Mlakar** iz založbe **Lepa beseda**, kjer je slikanica izšla. Avtorica je vsem dvanajstim prejemnikom nagrade v knjigo tudi napisala posvetilo in se podpisala, za lep spomin.

Špela Pahor
Mestna knjižnica Izola

- **E. Brisou-Pellen**: KNJIŽNIČARJEVA VELIKA LJUBEZEN
- **Karmen Jenič**: GABI
- **M.-F. Hebert**: ČAROVNICA V JUHI
- **Slovenska ljudska pravljica**: FIŽOLČEK, OGELČEK IN SLAMICA
- **Petja Fajdiga Sever**: JEŽEK NA PARKETU
- **R. Dahl**: GROMOZANSKI KROKODIL
- ČUDEŽNI VRT
- CICIDO, CICIBAN, DOBER DAN
- **Brata Grimm**: NAJLEPŠE PRAVLJICE
- **Svetlana Makarovič**: PRAVLJICE IZ MAČJE PREJE

Slika 1: Zaključna prireditve

Ljubljana, 21. junij 2012

STROKOVNO POSVETOVANJE BRALNEGA DRUŠTVA SLOVENIJE 2013

Razvijanje branja pri skupinah prebivalcev s posebnimi potrebami

Zaznavne zmožnosti značilno zaznamujejo posameznikov razvoj pismenosti. Ravni pismenosti v določenem okolju pomembno sooblikujejo tudi prebivalci s posebnimi potrebami, tisti z motnjami zaznave, a tudi tisti z gibalnimi ovirami, drugačnim maternim jezikom in kulturo ter tisti iz socialno zanemarjenih okolij. Njihovi uspehi pri razvijanju pismenosti se izgubijo v povprečju, pogosto pa ostanejo neopažene tudi njihove težave.

Med razvijanjem bralne pismenosti lahko prepoznamo dve glavni skupini s posebnimi potrebami (prim. *Smernice za lažje berljivo gradivo*, ZBDS, 2007) in sicer osebe s posebnimi potrebami, ki lažje berljivo gradivo potrebujejo stalno, ter tiste, ki lažje berljivo gradivo potrebujejo le v določenem obdobju, npr. za prebuditev zanimanja ali kot vajo.

Pri posvetovanju leta 2013 se bomo posvetili **osebam s posebnimi potrebami, ki lažje berljivo gradivo potrebujejo stalno**, in sicer predvsem senzorno oviranim osebam ter intelektualno oviranim osebam. Posebej nas zanimajo skupine, v katere spadajo:

- gluhe in naglušne, slepe in slabovidne, gluhoslepe osebe;
- osebe z govorno-jezikovnimi motnjami;
- osebe z motnjami pozornosti, motorike in zaznavanja;
- osebe z avtizmom;
- starejše, deloma dementne osebe.

Leta 1993 so Združeni narodi sprejeli dokument *Standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov in drugih ljudi s posebnimi potrebami* (*The Standard Rules on the Equilization of Opportunities for Persons with Disabilities*), ki sicer ni obvezujoč, a predstavlja mednarodne norme, če ga bo uporabilo večje število držav. Je skupek dvaindvajsetih pravil, ki se dotikajo pogojev in potreb za enakopravno udejstvovanje v družbi, področij, načinov in nadzora izvajanja strategij. Pravilo št. 5 tako pravi, naj države razvijajo strategije, s katerimi bo različnim skupinam oseb s posebnimi potrebami omogočen dostop do informacijskih storitev in dokumentov, ter spodbujajo medije, še zlasti televizijo, radio in časopise, da bodo njihove storitve čimbolj dostopne vsem. Pravilo št. 10 priporoča, naj bodo osebe s posebnimi potrebami vključene v kulturne dejavnosti na enakopravni osnovi, države pa naj razvijejo in uporabijo metode, s katerimi bodo književnost, film in gledališče približale osebam s posebnimi potrebami.

27

Ker menimo, da o bralcih s posebnimi potrebami še nismo dovolj glasno spregovorili, vas vabimo, da z nami na strokovnem posvetovanju Bralnega društva Slovenije ob 8. septembru 2013, svetovnem dnevu pismenosti, delite svoje znanje in izkušnje.

Prispevke bomo razvrstili v dva tematska sklopa.

Prvi tematski sklop: *PROBLEMATIKA RAZVIJANJA PISMENOSTI*

- Ali je mogoče poenotiti potrebe različnih skupin?
- Ali je mogoče metode razvijanja bralne pismenosti ene posebne skupine uporabiti tudi pri drugi?
Zanima nas:
 - pregled motenj in ovir razvijanja branja in skupnih značilnosti razvijanja pismenosti;
 - državna prizadevanja za enakopravno vključevanje oseb s posebnimi potrebami v družbeno dogajanje.
- Ali so osebe iz omenjenih skupin primerno vključene v programe razvijanja pismenosti in so jim informacije enako dostopne?
Zanima nas:
 - problematika opismenjevanja, od razvoja programov do vključevanja oseb s posebnimi potrebami v programe;
 - vpliv tehnologije na razvijanje bralne pismenosti;
 - usposabljanje učiteljev za opismenjevanja oseb s posebnimi potrebami;
 - dostopnost informacij za osebe s posebnimi potrebami in vključevanje teh oseb v javno dostopne informacijske poti in vire.

Drugi tematski sklop: *USPEŠNOST RAZVIJANJA PISMENOSTI PRI POSAMEZNIH SKUPINAH*

Razlike med različnimi bralnimi težavami zahtevajo poznavanje posameznih skupin in skrbno izbiro metod, ki prispevajo k zmanjševanju težav in k razvijanju pismenosti do ravni, ki jo posameznik zmore doseči. Na osnovi izkušenj je obveljalo splošno spoznanje, da je več skupnih elementov, ki skupine povezujejo, kot tistih, ki jih ločujejo.

Vabimo vas, da s prispevkom predstavite svoje izkušnje razvijanja pismenosti pri določeni posebni skupini:

- kako spoznavate njene zmožnosti in kako razvijate zmožnosti za branje;
- katere metode za razvijanje branja so se izkazale za uspešne;
- kako se osebe vaše skupine vključujejo v programe opismenjevanja in kako premagujejo težave pri dostopnosti informacij;
- kako je vaši skupini zagotovljena dostopnost bralnih virov oziroma informacij;
- katere posebne tehnologije uporabljate in kako (računalnik /interaktivne programe/ elektronske bralnike);
- kako omogočiti otrokom s posebnimi potrebami, da bi bili v obstoječem šolskem sistemu uspešni;
- kje in kako pridobivate znanje za razvijanje pismenosti oseb vaše cilje skupine;
- s kom (strokovnjaki, inštitucije) sodelujete in na kakšen način.

28

Izbrani prispevki iz obeh sklopov bodo objavljeni v tematskem strokovnem zborniku, avtorji pa jih bodo predstavili na posvetovanju Bralnega društva Slovenije ob svetovnem dnevu pismenosti, 8. septembra. (Ker je 8. september 2013 nedelja, se bomo morali izneveriti tradiciji, da imamo strokovno posvetovanje točno tega dne – predvidoma bo 9. septembra 2013.)

Najavo prispevka (do 120 besed) pošljite najkasneje do 22. oktobra 2012 na elektronski naslov veronika.rot-gabrovec@quest.arnes.si. Upravni odbor Bralnega društva Slovenije bo pregledal prijave in najkasneje do 15. decembra boste obveščeni, če bo vaš prispevek uvrščen na posvetovanje. Rok za oddajo člankov je 1. februar 2013.

Dr. Zoltan Jan,
predsednik BDS

Dr. Veronika Rot Gabrovec,
koordinatorka

OBVESTILO AVTORJEM

Knjižničarske novice so informativni bilten, ki seznanja slovenske knjižnične delavce s tekočimi dogajanji in novostmi v stroki. Objavlja strokovne članke, poročila s strokovnih posvetovanj, srečanj in sestankov, prispevke o pomembnih dogodkih in novostih v knjižnicah, prispevke o projektih, v katerih sodelujejo knjižnice, intervjuje, mnenja in ocene, spominske in podobne zapise, obvestila in razpise ter obvestila o prireditvah, posvetih in drugih strokovnih dogodkih.

Navodila za pripravo prispevkov

Jezik objavljenih prispevkov je praviloma slovenski, v skladu z odločitvijo uredništva, pa tudi angleški. Avtorji morajo uredništvu poslati jezikovno pravilno besedilo. Prejetih tekstov uredništvo ne lektorira. Avtor tudi v celoti odgovarja za vsebino prispevka. Avtorsko pravico do objavljenih prispevkov ima izdajatelj publikacije, avtor obdrži moralne avtorske pravice.

Naslov prispevka mora biti kratek in jasen, dopolni se lahko s podnaslovom. Pri poročilih s strokovnih posvetovanj in drugih srečanj naj bodo v naslovu/podnaslovu prispevka navedeni naslov posvetovanja oziroma srečanja ter kraj in datum dogodka.

Pod naslovom naj bo naveden avtor prispevka (oziroma avtorji), in sicer vedno v polni obliki (ime in priimek). Če je avtorjev več, naj sami določijo vrstni red imen avtorjev. Poleg imena avtorja je treba navesti tudi sedež ustanove, kjer je avtor prispevka zaposlen ali ime fakultete, če je študent, ter elektronski naslov avtorja. Tudi pri večjem številu piscev je treba pri vsakem posamezniku navesti vse zahtevane podatke. Pri citiranju virov naj avtorji upoštevajo navodila revije Knjižnica. Dolžina prispevka naj ne presega 20.000 znakov (vključno s presledki).

Prispevek lahko poleg teksta vsebuje tudi slike (preglednice, diagrame, fotografije ipd.). Vsaka slika naj ima zaporedno številko in naslov. Če avtor slik ne vključi v besedilo prispevka, naj bo v njem jasno označeno, katera slika sodi na določeno mesto v tekstu. Pri vsaki sliki je treba navesti tudi njeno avtorstvo (avtor je lahko pisec prispevka ali kdo drug). Pri portretni fotografiji je potrebno navesti tudi imena oseb v polni obliki (ime in priimek), in sicer z začetno navedbo "Od leve proti desni:... ". Avtor prispevka mora uredništvu predložiti pisne izjave oseb na portretni fotografiji, da se strinjajo z javno objavo fotografije v Knjižničarskih novicah. Slikovno gradivo lahko avtorji priložijo tudi v JPG ali PNG formatu.

Z oddajo prispevka uredništvu se šteje, da avtor soglaša z objavo svojega prispevka v tiskani in elektronski obliki Knjižničarskih novic.

Pošiljanje prispevkov

Prosimo, da članke in prispevke pošljete uredništvu publikacije v elektronski obliki, in sicer na naslov icb@nuk.uni-lj.si. Prispevkov ne honoriramo!

Uredništvo Knjižničarskih novic

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Mateja Komel Snoj

Odgovorna urednica: Damjana Vovk (e-pošta: icb@nuk.uni-lj.si)

Uredniški odbor: Tomaž Bešter, Irena Kavčič, Daša Pokorn, mag. Darija Rozman

Fotografija na naslovnici: Matija Brumen

Naklada: 400 izvodov

Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o. Ljubljana

Naročila in odpovedi tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic: icb@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-176

Naročnina za leto 2012: 50,00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR za dostop do elektronske oblike

